

ČESKÉ

23. III. 1948

LIDOVÉ

DIVADLO

ROČNÍK XXVIII **3** BŘEZEN 1948

ČASOPIS ÚSTŘEDNÍ MATICE DIVADELNÍHO OCHOTNICTVA ČESKÉHO V PRAZE

DRAMATICKÁ DÍLA Al. Jiráska, Al. a Vil. Mrštíků, V. Štecha, Gabr. Preissově
a všech ostatních významných českých dramatiků

dodá obratem **Divadelní nakladatelství a knihkupectví Otakar Růžička**
Praha II, Karlovo nám. 30. Telefon 280-07, 749-63

20 ROKŮ POCTIVÉ PRÁCE PRO DIVADLA a získané bohaté zkušenosti vám zaručí, že vaše **JEV I Š T Ě**

BUDE K NEJVYŠŠÍ SPOKOJENOSTI NOVĚ ZAŘÍZENO NEBO STARÉ OBNOVENO

Stojkové dekorace — horizonty — opony — i celé výpravy dodá
bývalý šéf výpravy a divadelní mistr

JOSEF POKORNÝ

PRAHA II, TROJANOVA 12 - TELEFON 440-83

Výhodné platební podmínky a zvláštní slevu poskytují výhradně
v roce 1948 a veškeré porady v tomto oboru zdarma

NA OVOCNÉM TRHU ČÍS. 17 • TELEFON ČÍS. 374-74

najdete ZNAMOU PŮJČOVNU KOSTYMŮ **Aži Huňkové,**
která doporučuje svá oddělení kostymů pro divadla, karnevaly, plesy a dětské pohádky.

Upozorňujeme, že i svatební obleky pro nevěsty a družičky půjčujeme k úplné spokojenosti P. T. zákazníků.

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

ČASOPIS ÚSTŘEDNÍ MATICE DIV. OCHOTNICTVA ČESKÉHO V PRAZE

ROČNÍK XXVIII. ČÍSLO 3

V PRAZE DNE 1. BŘEZNA 1948

Naše dramaturgie

Josef Hudeček

Myslím tím dramaturaii ochotnickou, dramaturgii ÚMDOČ, kterou si musíme vytvořit. Důvodů, které nás k tomu vedou, je celá řada.

Řekněme si nejdříve, jakým způsobem ochotnictvo získává potřebné divadelní hry, ať už plánuje na celou sezónu, nebo hraje, co mu přijde pod ruku. Rozdělme si proto ochotnictvo na venkovské, městské a pražské. V Praze převážná část spolků hledá hry, které nejsou hrány stálými divadly, už proto, že po dobu, kdy je hra na repertoiru stálého divadla, nemá možnosti ji odehrát, neboť stále divadlo si ji vyhrazuje pro sebe. A když je hra uvolněna, nemá o ni pražský ochotnický spolek zájem, ježto je buď obehřána, nebo neměla úspěchu. Pro české ochotnictvo proto potřebuje hry, které by svojí tendencí je odlišilo od divadla profesionálního. A řekněme si již nyní hlavní důvod: Divadlo profesionální provozuje hry, které mají býti literárně hodnotné a dramaticky vyvážené. Přihlíží při tom k linii svého divadla, snaží se býti vyhraněné a nerozpakuje se sáhnouti k divadelním hrám cizím. Technické prostředky dovolují mu předváděti hry obtížné a dostatek sil umožňuje mu i hry komparsové. Nelze tvrdit, že by mělo vždy cíle lidovýchovné. A zde je prvé rozlišení od divadla ochotnického.

To se musí státi divadlem opravdu lidovýchovným, zvláště na venkově. Musí se oprostit od her, které nepřinášejí tuto tendenci, které jsou banální, s falešným sentimentem, špatně stavěné nebo svým obsahem myšlenkově nepřístupné obecnstvu, na venkově přicházejícímu do divadla.

Pražské spolky mají možnost získati hry u agentur, jejichž sídla jsou převážně v Praze, hledají u nakladatelů a knihkupců pražských novinky, které jsou určeny pro ochotníky a malá část hledá nové dramatiky, nebo dramatiky zapomenuté a neprávem opomíjené.

Městské spolky ve značné míře shánějí novinky pražských divadel profesionálních a snaží se je co nejdříve odehrát, aby si zajistily ve svém okolí prvenství.

Venkovské spolky, které jsou poblíž měst, zvláště okresních, pošilhávají po repertoiru spolků městských, který, pokud jen trochu na něho svými silami stačí, odehrávají. Výběr her doplňují hrami, objednanými podle chválu pějících recenzí prospektů jednotlivých nakladatelství. Sumárně možno pak říci, že je stále ještě mnoho spolků bez plánů a linie, samozřejmě na škodu jejich práce. Je proto třeba vybudovati vlastní dramaturgii, abychom se zhostili těchto podmínek: Přinášeti hry hodnotné, dobré literární úrovně, s tendencí, která dává návštěvníku divadla vždy nové poznatky ať formou vážnou nebo veselou. Vypracovati si plán pro každou divadelní sezónu, linii, která je naznačena požadavkem seznamovati obecnstvo s repertoirem kmenovým, hraným při jubileích ať autorů nebo událostí. Předváděti slovanský repertoír k porovnání s repertoirem naším a význačné hry autorů cizích, které, tak jako ostatní repertoír, musí býti zvládnuty nejen souborem, ale i myšlenkovou schopností návštěvníků.

K poslednímu požadavku, t. j. k myšlenkové schopnosti návštěvníků musí přihlížeti zvláště ochotnické divadlo, které získává k návštěvě divadla své spoluobčany, zná jejich mentalitu a ví velmi dobře, kde nutno zasáhnouti, aby se pozvedla myšlenková úroveň občanů, jejich morálka mravní, společenská i pracovní. V tom je naše ochotnické divadlo v nevýhodě proti divadlu profesionálnímu, které vyhovuje jen požadavkům umění a uměleckým.

K jeho pochopení musí však ochotnické divadlo své návštěvníky nejdříve vychovávat. Zkoumejme ojedinělé výpady profesionálních divadelníků proti divadlu ochotnickému, diktované zpravidla důvody existenčními a jen výjimkou důvody uměleckými: Mluví je lidé, kteří nevnikli do podstaty ochotnického divadla, nebo kteří si neuvědomují vývoj divadla, vývoj umělce, zapomínají na jeho počátky, prostředí, ve kterém se stále pohybuje a na to, že jeho umělecká práce je honorovaným zaměstnáním. Nepoznali nebo zapomněli na ochotnickou práci, vykonávanou zdarma, po splnění celodenních povinností jen proto, aby spoluobčanům se dostalo kousku zábavy a výchovy.

Musíme si uvědomit sílu slova, šířeného s našeho jeviště: Moc, kterou má ochotnictvo v ruce. Ale i odpovědnost, z toho vyplývající. Není možno nadále ponechávati naši práci bez konkrétního, ústředního vedení. Nestačí ovšem vedení jen theoretické. Musí býti vyjádřeno prakticky. Proto vydáváme knižnici ÚMDOČ, která chce postupem času převzít dramaturgické vedení našich spolků.

Je samozřejmo, že se to nemůže stát přes noc, že nelze repertoárovou změnu provést rázem a všeobecně: Zde musí býti vývoj. Bude nutno dlouho a soustavně přesvědčovat, že nastoupená cesta je správná. Nasvědčují tomu hlasy, tu a tam se nespokojeně ozývající. Je třeba si uvědomit, že jsou značné rozdíly ve výkonnosti a schopnosti jednotlivých ochotnických souborů. Vyhovět všem najednou není možno. Ale všichni mohou pomoci zdárnému provedení akce tím, že nebudou klást překážky ani v povinném odběru knih, i když jim ne všechny budou vyhovovat.

Chceme-li dáti našemu ochotníku do ruky hru, kterou může bez obavy hráti, která se snaží pamatovati na všechny těžkosti technické i osobní, s kterými se ochotník setkává, musíme přihlížeti i k jeho finančním možnostem. Snažíme se mu proto dáti hru levnou, aniž bychom slevili na svých požadavcích uměleckých. Umožnění toho je v rukou našich souborů: Jen tehdy, bude-li možno vydávati určitý počet knih, budeme mít repertoár hodnotný, levný a svůj. Zamyslete se nad tím!

DR. ADOLF CHALOUPKA: **Neznámá Krásnohorská**

Jubileum 100. výročí české básnířky živé noty vlastenecké, Elišky Krásnohorské, které připadlo na 18. listopad minulého roku, přineslo několik vzpomínek, vřele oceňujících její poesii, šťastná celkem libreta a její snahy feministické, na svou dobu odvážné a korunované krásným výsledkem. Její vlastní činnosti dramatické se při tom dostalo jen paušálně zamítavého posudku. Nebude snad od místa, podíváme-li se zase po letech na její divadelní hry a zjistíme trpělivě, jsou-li pro dnešní divadlo, zejména ochotnické, tak zcela mrtvé, jak se tvrdí.

Jde tu především o čtyři hry pro dospělé a o tolikéž her pro mládež.

Její vážné dramatické pokusy zahajuje jednoaktová dramatická báseň »Pěvec volnosti«, vydaná u Ottů 1874 jako X. číslo Ženské bibliotéky, re-

digované Žofíu Podlipskou. A hned na ní je patrné, že Krásnohorskou uváděl do literatury Vítězslav Hálek, který se bil za to, aby vybojoval umělci, a především spisovateli právo nemít t. zv. občanského zaměstnání a věnovat se pouze činnosti umělecké (na př. spisovatelství). Jako by Krásnohorská vedla dále boj za tuto thesi Hálkovu (kterou se doposud málokterému českému spisovateli podařilo aspoň pro sebe sama učinit životní možností), když na útočné zvolání hraběte: »Neb verše psát / jest nejčestnějším přece povoláním / i šlechtice i muže!« dává básníku (»pěvci«) Zbyňkovi pronést vášnivě vyznání: »Povoláním? / Nuž ano, nechať ještě titule / to nemá — svítit času ze bludiště / přec jediným jest pravým povoláním! / Vše ostatní jsou prázdné návy jen, / jichž obsah posouvá se dále zpět; / jak rámce,

VÁCLAV KROFTA:

Dobří vlastenci čili »Zastaveníčko při měsíčku«

(Dokonč.)

Ochotnický spolek »Maska«, tušící autora v profesoru Vozábovi, svém režiséru, dal už dokonce na pentli, obtačející vavřínový věnec, vytlačit dedikační nápis. Gymnasistky pak, rovněž přesvědčené o autorství svého profesora, zakoupily pro něho u místního zlatníka zlatou jehlicí do kravaty. Protože však autorství hry bylo přisuzováno ještě mnohým jiným, nečítajíc ani notáře Valoucha a redaktora opozičního listu Kubánka, nebylo v Malvicích jediné opoziční rodiny, jež by pro autora »Zastaveníčka« nebyla sehnala nějaký dárek, čímž se stalo, že některé místní obchody byly přeplněny jako před Štědrým dnem. Nebylo konečně divu, že v jednom místním hostinci se na autora uzavíraly i sázky, jako se děje v Americe před volbou presidenta.

Premiérové napětí ve vyprodaném domě se podobalo přetopenému kotli. A toto napětí stoupalo ještě úměrně s horkem, neboť byla hlava na hlavě, takže by jablko nebylo propadlo, jak praví lidové pořekadlo. Bylo zřejmo, že nastane praskot, syčení a zkrátka mnoho hluku, jakmile bude povolen někde ventil tomu přetopenému kotli.

Prvé takové uvolnění ventilu nastalo, když komik Suchánek, jenž hrál roli národně-pokrokového sekretáře Zametala, vykládal v intimní schůzi klubu velmi upřímně své osobní názory. »Pánové,« pravil v úloze, potutelně se usmívaje, »kampak bysme tady s poctivostí přišli! Není to, mezi námi řečeno, přece nic jiného nežli umění, jak si pomáhati na cizí útraty. Kdo chce tady být počestně živ, tomu přece nesmí záležet na charakteru, pánové. Jak říkám, musíme se starati o hospodářské posílení své strany. Ony se nám sice vyčítají

různé aféry, ale, pánové, co je to platné, my hospodářsky a početně sílíme. On si totiž každý myslí, že u nás, v naší straně snáze k něčemu přijde. Ujišťuji vás, pánové, že naši předáci to se stranou dobře myslí. K boji je třeba především peněz. A protože to se stranou tak dobře myslí, je třeba mít důvěru a lásku k našim předákům —«

»A také lásku k jejich paničkám — při měsíčku —« ozvalo se v tom extempore z přeplněné galerie. Tato poznámka nezjištěného diváka účinkovala jako když hodí hořící sirku do kotle, naplněného petrolejem. V hromovém potlesku a dupotu, jenž zabouřil hledištěm, zanikla výzva jednoho příslušníka radniční strany, aby proti rušiteli bylo policejně zakročeno, jako ptačí zapíání v divokém orkáně.

Komik Suchánek po tomto úspěchu vrhal své další poznámky a vtipy, lokálně zahrocené, do hlediště jako rakety, zapalující čím dál tím větší zájem diváků. Příslušníci vládnoucí strany, odzbrojeni zatím bouřlivým potleskem, svírali nervosně v kapsách připravenou municí, chtějíce ji použít až teprve proti hlavnímu původci tak mohutného a nečekaného útoku na čest malvické vládní strany — proti samotnému autoru, o němž podle nejasného příslibu ředitele Macešky předpokládali, že se zcela jistě dostaví na premiéru a že po prvním jednání bude svými politickými straníky vyvolán. Leč zájem od scény ke scéně horečně stoupal a většina obecnstva jako by se změnila v revoluční tribunál, jenž ústy herců, jimž se při nabitém hledišti ovšem znamenitě hrálo, odsuzoval nemilosrdně korupční aféry i milostná dobrodružství předáků vládní strany. Ke konci jednání neznalo nadšení takřka míry. Jako zavichření uraganu zaburácelo nekončící volání: autor! autor! Rozšířené obličejové a vypoulené oči obecnstva jakoby elektrisovány upíraly se na scénu, čekající dychtivě, kdy vystoupí ze zákulisí autor hry.

za kterýmiž obrazy / již setlely, jsou staré řády státní / i duchovní i vojenské. Ó musí / teď obsah života být znova stvořen / a povolání má jen tvůrčí duch.« / A jinde na otázku hraběte: »A býti svoboděn / jest nemít povolání snad?« odpovídá týž Zbyněk: »Jest volnost / jen právem, vyplnit své povolání; / a volnost má jest — pravdu odkrývat.« / K demonstraci tohoto thematicu si Krásnohorská sestrojila děj dnes téměř těžce srozumitelný, pokoušejíc se nejen předvést konflikt milostných závazků s pojetím osobní nespoutané svobody básnickovy, nýbrž i — jako mnozí jiní básníci té doby, i Hálek sám, a právě s takovým nezdarem jako oni — stvořiti aspoň na jevišti šlechtickou vrstvu české společnosti. Vše je tu vágní a ne dost jasné: dějové peripetie (právě jejich hlavní okamžiky se odehrávají za scénou) i citové zvraty, jimiž se má znázornit přerod Zbyněkův od sobecké osobní volnosti k principu obecné volnosti jako revolučnímu principu společenskému (»Co vojn / co soudruh soudruhům se přiblížím / a myšlenky v jich mladé hlavy vliju, / jich srdce vlastním srdcem zahřeji / a probudím v nich touhu po volnosti, / by konečně, až nebude mne víc, / snad železná ta metla národů / se přetvořila v meč, jenž obrátí / se proti tyránům!«). Vše je však nepřipraveno, obrat přijde překvapivě, nelze jej dosti bezpečně vyvodit z povah a dějů.

Teprve v r. 1881 přihlásila se znovu, a to pětiaktovou truchlohrdou »Harantova žena« (tiskem u Ottů), kterou napsala s dějepiscem Fr. Dvorským, který ji byl patrně odborným poradcem. Vytvořila divoce romantické drama z prvních dob

Josef Toman

autor nové vesel. »Slovanské nebe«, která měla právě premiéru na pražském divadle Národním.

(Ukázka vyobr. z čas. Nár. div.)

Někteří nedočkavci z opoziční strany počali už jeviště zasypávat květinami, zatím co ze zákulisí rozvoněl se už celý háj kytie, přichystaných pro autora. Příslušníci vládní partaje na tuto první růžovou přestřelku ještě nereagovali, ale munici v podobě shnilých jablek, papírových šípů, kuliček, smrdutých vajec měli už přichystání, hledíce rozšířenými zřetelnicemi na scénu, aby při objevení se autora jako na povel zahájili zničující palbu.

Leč místo toužebné i hněvivě očekávaného autora objevili se na scéně po hrůšavém potlesku a dupotu vždy jen sladce se usmívající herci, vděčně na všechny strany se klonící. Autora nepodařilo se ovšem vyvolati ani po druhém ani po třetím jednání, kdy potlesk a sykot podobal se opravdovému orkánu, v němž aplaus a dupot opozičníků zastupoval temné dunění hromu a sykot příslušníků vládní strany vztělý svist víchřice. Když tyto projevy lásky a zášti, tak podivně se doplňující, neutuchaly, vystoupil konečně na scénu sám ředitel Maceška a oznámil zneklidněnému obecenstvu, že autor pro náhlou indisposici nemohl se premiéry zúčastnit, že však doufá, že se dostaví najisto na zítřejší reprisu. Opona potom za různých poznamenek a výkřiků spadla.

»Nuže, milé děti,« oslovil za kulisami ředitel rozveselený soubor, »vyhrál jsem tu bitvu?« »Jako Napoleon u Slavkova,« zahlaholil komik Suchánek. »Sláva vám, řediteli,« dodala naivka Podhorská, »vypálil jste těm dancům jak náleží rybník!«

»Má-li však býti naše vítězství úplné a trvalé,« pokračoval ředitel ztišeně, »nesmí ani příště nikdo z vás hatit moje válečné plány, které vám teď, po první vyhrané bitvě, mohu prozradit. Po zítřejší reprise, na niž, jak víte, je už zase dům vyprodán, vrátíme se do Kokořan, vyplatíme něco ze zastavených movitostí a potom hajdy dále na příští štaci, a to hezky daleko, až třeba do Sko-

řepova. Pokud se pamatuji, jsou tam právě jako zde v Malvicích dvě rozeštvané místní strany, které by se na lžici vody utopily. »Zastaveníčko« přizpůsobíme zase trochu místním poměrům, změníme jména osob i titul a úspěch bude znovu zaručen. Ostatně přemýšlel jsem už na nové tituly a mám jich asi tucet už v zásobě, na př. »Hubička na schodech«, »Románek paní starostové«, »Překvapení milenci« atd. atd. Nežli přejdeme všechna města, kde se jednotlivé strany mají rády jako psi a kočky, budou z nás hotoví Kroesové. A představte si, pánové a dámy: žádné zkoušky, žádné tahání rekvisit, žádné čištění klik u pánů kritiků, žádné žebrácké benefice, zkrátka za málo práce mnoho platu. Místní »chronique scandaleuse« postará se nám všude vděčně a zdarma o reklamu i vyprodané domy!«

»Výborně, řediteli,« zaznělo jakoby unisono, »slibujeme vám, náš divadelní Napoleone, neobmezenou poslušnost a lásku — dvě věci, jichž dosud žádný ředitel nezískal u svého personálu!«

Sliby a plány ředitele Macešky splňovaly se bohatěji, nežli se sám nadál. Z každé následující štace odcházel s přeplněnou pokladnou, takže si každého roku mohl koupiti v Praze nový dům, nehledě ani k tomu, že i každý člen jeho divadelního souboru při blahobytném způsobu života mohl si ještě z úspor vystavěti na periferii »naši zlaté matičky« luxusně zařízenou vilku a mohl si dopřáti to, o čem se ani hercům Národního divadla nesní: dovolenou, strávenou v Nizze nebo Ostende. Což je důkazem toho, že nemusí bohatnouti vždycky jenom páni presidenti bank a generální ředitelé mamutích průmyslových podniků, národní správčové, ale i — sit venia verbo — ředitelé a herci kočujících společností! Jen třeba chytout věc za pravý konec, čili, jak pravil ředitel Maceška: »Člověk musí vítězit nad lidmi pomocí jejich vlastních zbraní!«

protireformace v Čechách a hlavní jeho osobou učinila paní Salomenu, manželku nejprve Kristofa Haranta a po jeho smrti choť jeho nepřítele Heřmana Černína z Chudenic. V jeho náplni, již tvoří pohnuté osudy rodinné, zářmované do bolestného utrpení vlasti a národa, se setkáváme s celým aparátem, jak jej vytvořila romantická technika: zákulisí popravy na Staroměstském rynku, Huertovy vojenské akce proti nekatolíkům, požár domu, v němž má být upálen nekatolický rytíř, jeho uniknutí z plamenů, ohlasy mučení, zeshlání děvčete, noční matkovraždy Salomeny, přísahy, soudy, vášnivé výstupy nenávisti, intrikánské úskoky defilují tu před našima očima. V díle, o němž František Šimek připomenul ve své jubilejní glose, že je rakouská censura nepřipustila k provozování pro buřičského ducha, pro »potupu nejvyššího císařského rodu« a ctihodného duchovenstva, se arci jeví silná tendence proti katolické protireformaci a pro církev podobenou (»Česká víra... svobodu českou znamená ta víra, svobodu nejdražší a nejsvětější, svobodu duše mému dítěti!«). A snad právě proto našlo autorčino vlastenectví nejvroucnější projev právě v modlitbě kněze pod obojí Martina z Dražova: »Ó dejž, ty vládce národů, aby v den shledání a naděje nemstily se na české vlasti hříchy jejich dětí! Dejž, ať lid český zachová si těžce dobytou, svatou českou svobodu!«

O tři roky později (1884) vydala autorka vlastním nákladem a ve prospěch základního fondu Ženského výrobního spolku českého své »novověké« tříaktové drama »Dědic ducha«, původně tištěné v Ženských listech, a připsala je památce vlasteneckého kněze P. Filipa Čermáka. Ve hře, provedené poprvé dne 31. října 1883 na divadle Pavla Švandy ze Semčic na Smíchově a dějově vyvážené z historie osudu odkazu staříčského mirotínského faráře ve prospěch národa, lidu a vlasti, který vyvolal paniku mezi hrabivými pří-

buznými, není jistě málo opožděné romantiky (intrika s dopisy náleží také k jejím prostředkům), která zastírá a do značné míry znevažuje základní námět v podstatě zajímavý, pokrokový a možno říci moderní. Sklonnost autorčina ke komplikaci dějových pásem a přetížnosti jejich zastaralým romantickým aparátem vystupuje tu opětovně do popředí. Často se tu mluví o vzdělání, umění a kultuře. Proti goethovskému jasnému srdci a zálibám starého faráře se staví v ironickém osvětlení snažení některých příbuzných učiniti vzdělání pramenem hmotného zisku. I moderní tehdy snahy o ženskou vzdělání jsou těmito přezemními chytráky posměšně odmítány. Ale ani ti, jimž jsou novodobé vzdělávací snahy určeny, nedovedou jim dobře porozumět a odmítají je domnívajíce se, že učenost plodí nové sobectví a že vzdělanost lidí nesblízuje, nýbrž dělí.

Zcela v jiném prostředí se autorka octla svou tříaktovou veselohrou »Přišla do rozumu«, kterou napsala podle stejnojmenné humoresky Karoliny Světlé a vydala r. 1900 u Šimáčků jako LXX. svazek Repertoáru českých divadel. Podle autorčiny poznámky byla původcem myšlenky na dramatisaci této povídky pí Josefa Náprstková; poradci po stránce folkloristické správnosti byli sl. Anežka Sluková, neteř K. Světlé, a Karel Sluka, řídící učitel v Dolních Pasekách, bratr Anežky Slukové. Hra, která ještě nejvíc upomíná na libreto k Smetanově »Hubičce«, má za námět konflikt lásky milenecké a lásky k půdě; Krásnohorská je tu již na bezpečnější půdě, než ve svých veleromantických dramatech, a třeba se jí nepodařilo zcela zmoci psychologické nejasnosti a skoky v povahopise postav, přece vytvořila dramatisaci živou, která by byla — zejména na jevišti menších požadavků — ještě dnes dobře hratelná. U romantické a idealistické Krásnohorské je arci s podivením, že nepřítakává lásce přes všechny překážky, nýbrž vítězství rozumu a hospodářských potřeb. (Dokonč.)

DR. V. KOLÁTOR: Vztah Tyl-Mácha

Ale nebylo jen okamžitých názorových rozdílů o umělecké výši, nutné pro divadlo, oceňované ještě jako ústav umělecký. Byla tu také rozdílnost životních a uměleckých směrů, vyjádřených optimismem Tylovým a pesimismem Máchovým. V prvním rozběhu o národní umění a drama bylo zvláště nutno, aby se našel proud, všem vrstvám vyhovující a tím byl národní a jasný výhled do skutečnosti i budoucnosti. Ve jménu toho podnikal Tyl boje proti pesimismu, rozvrácenosti a mezinárodní hrůzostrašnosti, reprezentované rytířskými činohrami jako byla ona Kunova »Loupežníci na Chlumu«. Sotva se jeho úsilí počalo dařit a slaboduchý rytířský romantismus zvolna vyklizoval divadelní prkna, objevilo se nové nebezpečí, vážnější, protože umělecké. To byl Máchův »Máj« (1836), zahrnující v sobě všechnu básníkovu bolest, propastnou beznaděj, děs ze života, pohlcující vše, co je na světě krásného, jako v básni hrůzy popravě překonávají

(K 140. výročí Tylových narozenin.)

(Pokračování.)

procitající krásu života. Nerozhoduje, že i Mácha miloval život a že vlastně z lásky vyrůstala jeho beznaděj, neboť výsledkem byl hluboký pesimismus, jdoucí na samu podstatu národního bytí. Je to směr, který čas od času zazní v naší literatuře větší či menší silou a který není zvláště prospěšný národu a lidovému umění. V Máchově »Máji« nebylo ještě valného nebezpečí při úzkém okruhu zájemců, ale prozíraví lidé viděli do budoucna. Proto v kritice »Máje« hledejme vždy dvojí stránku: předně oceňování Máchovy básnické schopnosti a za druhé posudek tendence básně jakožto literárního směru. Je jisto, že umělecky stál Mácha nad Tylem, ale můžeme také tvrdit, že směr Tylův byl jedinečně zdravý pro další vývoj národa. Proto »Máj« narazil na odpor právě u těch, kdo nejdychtivěji očekávali Máchovo dílo jako nejvyšší projev národní duše. Toto dvojí hodnocení poznáme z referátu Tomíčkova i Tylova.

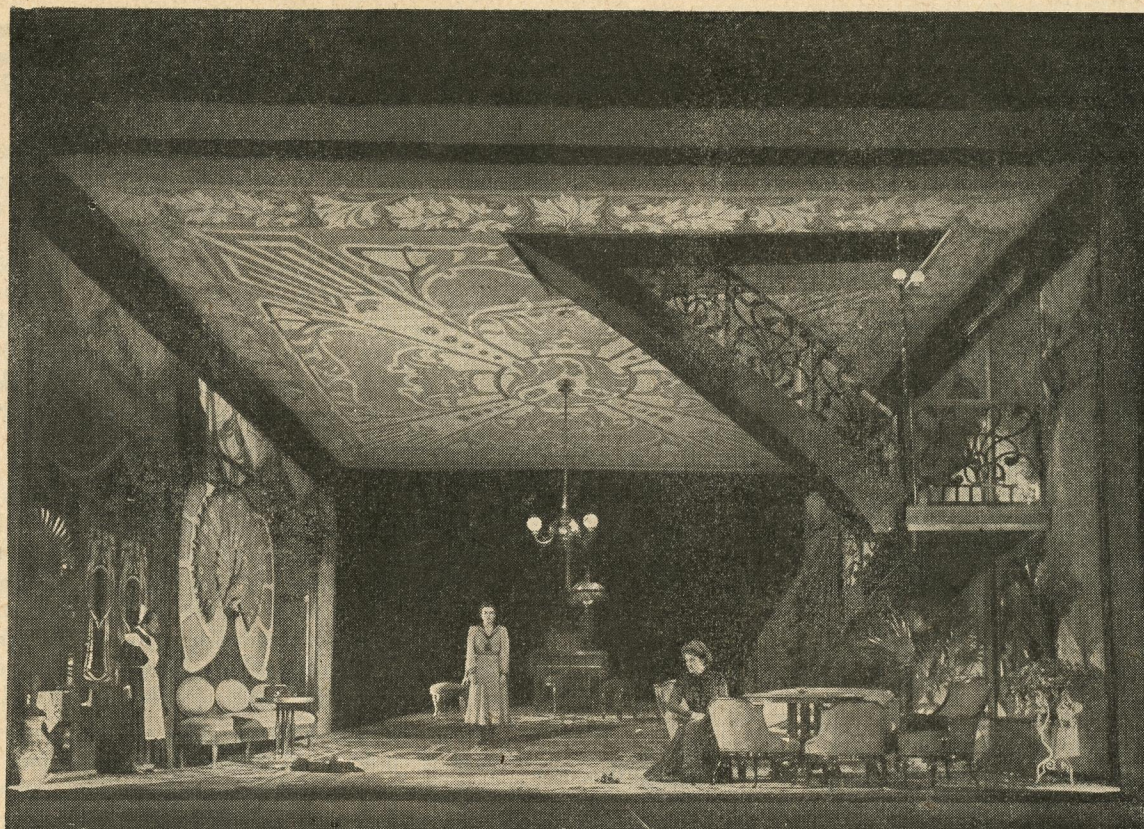
»Avšak dlužno samu báseň čísti, aby se pozna-

Lillian
Hellmano-
vé tříakt.
hra
„Lištičky“
na
pražském
divadle Sta-
vovském

Režie:
Alfred
Radok j. h.
Výprava:
Jos.
Svoboda

Postavy
(zleva):
Addie (Eva
Vrehlíková)
Alexandra
(Eva
Klenová)
Regina
(Marie
Vášová)

(Ukázka
vyobr.
z čas. Nár.
div.)

lo, jak bohatou obrazností, jak živými barvami a skvělými květinami básník děj tento obsypal a vylíčil... Básník citiv ale živě, že by třeba o »věčném nic« pěti nemohl, snesl za tou příčinou tolik rozmanitých květín, věnců a obrazů a svůj ideál vyšňořil tak mistrně, že musíme to obdivovati... Opakujeme, že jednotlivá popsání, obrazy a vůbec básnický celý aparát... pěkný, bohatý jest...«

Jako Tomíček, vystoupil také Tyl proti »Máji« a bylo mu to později zle vytýkáno, ale v podstatě neprávem, neboť Tyl si vážil genia Máchova, jak poznáváme z jeho referátu pod názvem »Pohled na literaturu nejnovější« (Květy r. 1836):

»Takového něco, jako jest Máchův Máj, rovněž v literatuře naší nemáme. Pan Mácha jest

básník, to mu nikdo odpírati nesmí, každý jeho verš jesti povzdech z nejtajnějších hlubin rozbo-
lené, rozjitřené duše — a však přece bych rád
temné zvuky harfy jeho jinak slyšel zvučeti —
jinak, aspoň za věku našeho ne tak nečesky.
Poesie p. Máchova jest kouzelný automat. Srdce
moje prahne po lásce. Aj, tuž mne k dívce uve-
dou, skví se dívka vnadou čarou, při pohledu
jejím všechny moje sny v krásný život vstupují,
když ji ale s rozohněnou duší k srdci přivínouti
a ze rtů vroucím políbením odlehu ssáti chci:
bezživotný, studený, železný stroj nacházím,
s hrůzou jest mi se zachvěti a s ranou v srdci
prehnouti. Smáti se všichni a napořád nemůžeme;
protoliž ale k zlosynu, jakož jest »lesů pán«, ob-
raceti musím, abych slzy žalu nebo touhy vyléval?

Citujeme...

Počátkem 16. století byla kázeň při divadelních zkouškách a při představení zaručována zvláštními smlouvami s herci, kteří se tím zavazovali podrobiti se všem příkazům režisérovým a všemožně přispívati k zdaru představení. Především se zavazovali přijmouti bez odmluvy roli, která jim bude přidělena, účastniti se všech zkoušek, býti včas na jevišti, neopustiti místo hry bez dovolení, nepíti a nehýřiti ve dnech zkoušek a představení, nevyvolávati sporů s kolegy.

Zvláště se nesměl herec vměšovati do režie, kritisovati a podvracet činnost provedení rozkazů odpovědných orgánů. Při přihlášce musil herec složit značnou kauci, z níž pak byly sráženy četné pokuty za každé provinění. Jedna věc však nešla nahradit pokutou. Byla to nedbalost ve studiu role.

V čele hereckých smluv ve Valenciennes se každý herec zavazoval podrobiti se tělesnému trestu, kdyby vrátil přidělenou roli nebo ji nedbale studoval proti nařízení a vedení režiséra.

Proto asi byli režiséři středověkých her opatřeni holemi.

V. K. Blahník: Světové dějiny divadla.

Neníliž nic potřebnějšího ve stavu, nic půvabnějšího v století našem, nic důležitějšího v životě, než vrahevo rozbírání neznámého »Nic« — neníliž i nic pěknějšího v říši ideálů, čím by se v p. Máchovu srdci byl mohl zpěv vzepnouti, aby »Všemi vlastmi« pohybal? Když francouzští básníkové sloupky vetřnými zatřásti se pokusili, na nichžto jich národní básnictví až dosavad spočívalo, pustili se ovšem do boje nového, smělého i těžkého, a musímeť jim prominouti, když veškeré hrůzy a hnusnosti života lidského přerývali a zobraziti se snažili, jen aby světu něco nového podali, neboť z boje tohoto přece jednou pravého básnictví genius vítězoslavně se vyvine, když Byron s duší rozvrácenou, bez míru, bez víry a naděje zoufání své pěl, nemusil bohatý, z rozkoší života vybredlý lord svědomitě na zřeteli míti stav básnictví a občanských poměrů vlasti své, a tato stránka básní jeho nebylať i slávy jeho původem; ale proč u nás, kdežto se nám v znameních nejpriznivějších krásné příští usmívá, kdež potřebí, na všech cestách k národu mluvit — a pěvci otevřen? celý svět! — proč u nás, prosím, muži mladému, duchem bohatě nadanému, s kolem a popravou se obírat? Zde není místa k dolíčení, že u nás potřeba větší, než kde jinde, aby poesie vznikající rázu národního byla...»

Vidíme, že byl to boj proti Máchovu směru, nikoliv odpor proti Máchovi jako básníku a jeho nesporně velikému nadání. Ale stálý nářek, světobol popuzoval silně J. K. Tyla, usilujícího o zdravé jádro národní, což se neobešlo bez potírání »světanství«, kosmopolitismu, pesimismu, dekadence, když národu a jeho širokým vrstvám bylo třeba jasna, optimistického pohledu na život, nezlomné vůle a odolnosti. Podle Tyla nemohl si malý, probouzející se národ dovolovat luxusního přepychu básníků, opěvujících pasivitu, rozvrácenost a bezbrannou resignaci. Tylův požadavek vlastenectví a národního rázu poesie jako kontrastu světovosti, »toho výtvoru nemocných«, té »hnusné škrabošky, za

níž by se ráda neváznost k některému národu ukryla«, nedal se ovšem spojití na dlouho s Máchovými názory. V kritice »Máje« odráží se to nejpáději.

Tyl tedy nevystupoval proti Máchovi z nějaké osobní zášti a konkurenční závisti, ale z pouhého úsilí, aby Mácha se brzy vyprostil z tohoto nezdravého ovzduší, které bývá vášním cílem většiny mladých spisovatelů. Prošel jím zčásti i Tyl, jehož oprostění od rozervanosti bylo rychlejší, nežli u dalšího pracovníka Kajetánského divadla Karla Sabiny, který po období romantických prací vrátil se k zdravému pojetí tylovskému a je pouze otázka, zda by týmž vývojem nebyl prošel i K. H. Mácha, kdyby smrt neučinila předčasně konec životu i tvorbě, která by byla v budoucnosti asi potvrdila správnost Tylova názoru, neboť životní próza měnila povahu Máchovu ke zcela jinému chápání lidského bytí, nežli bylo neskutečné snářství, nadoblačné tápání a nepřihlížení k životním pravdám. Stejným vývojem rostla velikost pozdějších kosmopolitů i většiny milovníků »světobolu«. Dvanáct dní po Máchově smrti napsal Tyl ve Květech (17. XI. 1836):

»Pracemi svými, zde onde v »Čechoslavu«, zvláště pak ve Květech roztroušenými a posléze vydáním Máje skvěle své nadání básnické projevil, a úmrtím jeho pěkná literatura naše ztrátu trpí, jakouž jí tak snadno jiný ze spisovatelů našich nenahradí. Cokoliv se i básnickému jeho duchu za vadu namítalo — časem bylo by se vyrovnalo a uhladilo, až by se jen byl v Pánu zesnulý z dosavadního světa mladických snů v životě skutečném obeznal. Nyní jiného nic nezbývá, nežli podle započatého již rokování věrných přátel — v rukopisu pozůstalé, jakož i veškeré semtam roztroušené plody sebrati, srovnati a doplniti, a takž jménu jeho po všech končinách v přízni Čechoslovanův onu památku zůstaviti, kterouž by si byl vlasteneckým snažením a pracemi svými časem sám vítězně vydobyl. Bodež jen brzo k vydání se pokročiti mohlo!« (Pokrač.)

JIRÍ JESENIUS: Pražská činoherní divadla za II. pololetí 1947

(Dokonč.)

DISK měl 3 premiéry, všechny přeložené. Je to půvabná studentská hříčka z prostředí skotského univerzitního města »Vitr a déšť« (22. X.) od M. Hodge, půvabná veselohra C. Goldoniho »Mirandolina« (19. XI.) o svěží, mladistvé paní hostinské a veselé komedie W. Shakespeara »Veselé paničky windsorské« (4. XII.) v překladu E. A. Saudka. Všechny tyto hry daly možnost mladým divadelním adeptům k rozvinutí jejich hereckých vloh.

Studio Národního divadla, jehož uměleckým správcem je Jindř. Honzl, přesídlilo do Mozarteu, kde našlo nový útulek. Dosud mělo 7 premiér. Zahájilo 1. září dramatisací J. Drdova románu »Městečko na dlani« od A. Dvořáka. V dramatisaci, žel, ztratilo se

velmi mnoho toho, co je v literární předloze kouzelné a krásné. Je to opětně doklad k našemu odmítavému postoji proti dramatisacím. Zdařilejší již je dramatisace filmové školské komedie M. Pagnola, uvedená pod názvem »Smrad'och« (27. IX.), pásmo školských obrázků, jejichž středem je starý, tyranský profesor Blanchard. Skutečným úspěchem je uvedení jedné z posledních prací čelného sovětského dramatika A. N. Afinogenova »Mášenka« (25. X.) o mladé dívce, která opustí svoji matku, po druhé provdanou, a uchýlí se k svému dědovi, nevrlemu samotáři, který si během doby děvče tak zamiluje, že si vůbec svůj život nedovede bez ní představit. Je to psychologická hra, v mnohém připomínající »Malého lorda«. Ke kla-

dům divadla nutno připsati uvedení hry neprávem opomíjeného českého dramatika Jana Bartoše »Nezvěstná« (31. X.) o osudu záhadně zmizelé vynikající zpěvačky. Hra hlubšího smyslu. Mistr konverzační lyriky M. Achard zastoupen je zde hrou »Slečna Naděje« (21. XI.), jejímž motivem je milostný příběh, odehrávající se v tropickém prostředí, kolem stavby panamského průplavu. Účinnou je jevištní prvotina polského spisovatele M. Choromaňského »Když mramor oživne« (6. XII.) o hrdé polské vlastence, která předstírá milostný zájem o gestapáka, aby zachránila polského důstojníka. Před vánoci objevilo se ve Studiu opětně Pehrovo populární maňáskové divadlo, které provedlo vánoční hru »Nové jesličky«

Karel Máj a B. Prokš, členové Realistického divadla na Smíchově (býv. Švandova) v ruské hře Konstantina Simonova: **Ruská otázka**

(13. XII.) od J. Pehra a J. Mráze. *Nové divadlo*, vedené Oldřichem Novým, zůstalo věrno svému předválečnému směru a jest jedním z mála divadel, hospodářsky prosperujících. Uvedlo toliko 1 premiéru, a to společenskou líbivou komedii známého maďarského autora konverzačních komedií Bus-Feketeho »Jean« (1. XI.) z prostředí maďarské šlechty.

Cinohra 5. května vyměnila vedení a jest řízena Vojtou Plachým-Tůmou. Divadlo však stále marně repertoárově tápá a dosud si nenašlo svého uměleckého zaměření, a to je divadlu na závalu. Mělo 7 premiér. Šťastně vstoupilo do nové sezóny milostnou básní Afreda de Musseta »Marianiny rozmary« (10. IX.) ve velmi dobrém překladě J. Zaorálka. Z domácí tvorby vybralo divadlo lidovou báchorku se zpěvy od J. K. Tyla »Čert na zemi« (25. IX.), v níž se ozývají motivy roku osmačtyřicátého, a realistické drama ze slovácké dědiny »Její pastorkyňa« (9. X.) od G. Preissové. Skutečnou novinkou byla hříčka Josefa Tomanova »Zlodějská komedie« (30. X.), několik fraškovitých scén o zahradnickém pomocníku, který se stane odborným kasařem. Z ruské literatury objevuje se zde námořnický případ B. Lavrenčeva »Na širém moři kamarád« (7. XI.) o námořním kapitánu, který ze ctižádosti zavíná zkaženou ženu, ohroží životy svých kamarádů a v závěru, degradován, nastupuje jako prostý voják ke svému příteli, jehož chtěl svým skutkem poškodit. Ve snaze získati obecnost sahlo divadlo k účinné detektivní hře »Bylo jich deset« (5. XII.),

kteřou napsala, podle svého románu, Agatha Christie. Z jugoslávské dramatiky spatřujeme zde nenáročnou lidovou veselohru P. Petroviče »Živý nebožtík« (18. XII.), hru milostného žertování z jugoslávské vesnice.

Divadlo města Žižkova vzniklo po prázdninách v bývalé »Akropolis« a vedení bylo svěřeno Antonínu Kuršovi. Po slibném počátku, k němuž byla záměrně vybrána hra M. A. Šimáčka »Svět malých lidí« (30. VIII.) z neutěšeného života cukrovských dělníků z konce století, následovala detektivní hra J. B. Priestleye »Inspektor se vrací« (5. IX.), hraná loňského roku v »Malé scéně«. Dále následovaly známé aktovky L. Stroupežnického »Paní minemistrová« a »Žvíkovský rarášek« pod názvem »Mikuláš Dačický z Heslova« (12. IX.), vybrané snad pro pohostinské vystoupení O. Korbelaře. Vrcholem nevhodné dramaturgie jest banální příběh P. Lovriče »Podivný pán« (24. IX.). Následuje hra A. Horákové »Páni« (10. X.) o nevděku selských dětí k upracované mami a jejich útěku do města, podivná veselohra J. Galsworthyho »Okna do ulice« (24. X.), známá hra M. Gorkého »Nepřátelé« (6. XI.), předvádějící nástup proletariátu proti vrstvě továrníků, a maloměstská satira V. Štecha »Ohnivá země« pod názvem »Kocourkovští diplomati« (27. XI.). Ke kladům dramaturgie tohoto divadla nutno připsati uvedení hry »Hra o lásce a smrti« (12. XII.) od R. Rollanda, která v rámci francouzské revoluce řeší hluboké otázky dneška. Ke konci roku uvedlo divadlo ve-

selohru O. Scheinpflugové »Houpačka« a známou konverzační veselohru »Rozkošná příhoda« od Caillaveta, Flerse a Reye. V divadle hostoval soubor Kladenského divadla, který zde sehrál M. Gorkého »Měšťáky« (17. X.), hru o společenském rozkladu, ve které nám kladenští ukázali cílevědomou snahu a schopnost dělati skutečně dobré lidové divadlo.

Divadlo V + W, hrající stále »Pěst na oko« při velmi dobrých návštěvách, poskytlo přístřeší »Divadlu broučků«, vedenému M. Dismanem, které v předvánoční době nastudovalo dramatisaci známé pohádky B. Němcové »Budulínka« (20. XII.) v úpravě J. V. Plevy.

Divadlo mladých pionýrů za vedení V. Vaňátka se jen za velmi těžkých podmínek udržuje při životě, ačkoliv jest již jediným divadlem pro mládež. V nové sezóně uvedlo jakousi vkusnou agitku pro mládež »Ráj divochů« (29. X.), kterou napsal Jiří Kafka a roztančenou Vaňátkovu dramatisaci známé pohádky K. J. Erbena »Jednou ranou tři sta zabil« (23. XI.), která vychovává malé diváky nevtíravou morálkou staré pohádky. O vánočních svátcích zařadilo pohádku »Sněhurka a sedm mužíčků«, která jistě nalezla odezvu u našich nejmenších.

ING. F. SÍLA: **O stylovosti zvukové kulisy**

(Pokračování.)

V rokoku vzniklo i množství našich národních písní, což i laik snadno pozná z textů, žalujících na dlouhou služební dobu vojenskou, násilné odvody, robotu, na bílé kabáty a fráčky

vojáků, na copy a pány France, jak se říkalo posměšně úředníkům a písařům tehdejšího patrimoniálního zřízení. V zámožnějších domácnostech objevuje se spinet, v chudších kytara, kte-

rá vznikla přeměnou loutny. Spinete jest klavír s rozsahem čtyř až pěti oktáv ve tvaru stolu na štíhlých nohách. Jeho zvuk napodobujeme hrou v levé (diskantové) polovině dnešních klavírů a pianin (při pravé ruce hráčově), s použitím tlumičů pedálu. Zvuk je podobný barvě starého pianu s vytlučeným plstěným obložením kladívek a s ochablou resonancí. Pouliční a jarmareční zpěváci i hudebníci užívají lehké harfy. Její hlas napodobíme stejně jako zvuk spinetu bez tlumení. Pomohou nám ovšem v obou případech vhodné gramofonové desky, kde hlas spinetu i harfy je věrně nahrán.

Lesní roh je charakteristický nástroj té doby. Jeho zasněný, zadumaný tón, ve vyšší poloze tluměně bolestně kvavý, není možno napodobit jiným nástrojem. Ač byl rovněž bez ventilů, mohl zahrát téměř všechny tóny stupnice. Způsobila to i délka roury přes 4 m, zvláštní barvu dodalo náhlé značné rozšíření ozvučnice (korpusu). V Jiráskově »Lucerně« dáme tedy šumařům napodobené lesní rohy bez strojového zařízení. A v zákulisí hrajeme na skutečné nástroje dnešních tvarů. Nikdy nenapodobíme hlas kaširovaného lesního rohu na scéně zvukem trubky, křídlovky, nebo pozounu za jevištěm!!! Rokokový myslivec nebo trubač fanfár na lesní roh drží nástroj ve vodorovné poloze před ústy (nikoli přitisknutý ke hrudi, jako hornisté dnešní), levou rukou drží roh před náústkem, pravou má vloženu dovnitř korpusu. Hráč v rokokovém orchestru ať uměleckém, ať lidovém drží nástroj dnešním způsobem, při těle. Vkládání pravé ruky

do korpusu sloužilo nejen k držení značně těžkého nástroje, ale stavěním dlaně proti zvukovému proudu dosahovalo půltónů a tlumení zvuku, t. zv. — Echa.

Ve vojsku užívá se polnice, píšťaly a bubnu, stále dosud značně vysokého, vojenské signály rakouské armády, známá večerka, jezdecký pochod (generálmarš), pochod pěchoty atd., předpisované v některých hrách, byly vytvořeny skladatelem Haydnem, tvůrcem rakouské císařské hymny.

Ve hrách z doby velké revoluce francouzské bývají akce lidu podmalovány zpěvem revolučních písní. Je to zejména dnešní hymna francouzské republiky »Marseillaise« od Rougetta de l'Isle. Po prvé byla zpívána zástupem marseillaiských lodníků, táhnoucích na Paříž, odtud její jméno. Zpívá se v dosti živém pochodovém tempu. Píseň Ça ira (Půjde to) byla vlastně prvním zpěvem revoluce a vyjadřuje pevné přesvědčení Francouzů o zdaru podnikaných akcí. Posměšná píseň Madame Veto je zahrocena proti Marii Antoinettě, jejímuž vlivu přisuzoval lid všechna ta veta, kterými Ludvík XVI. se snažil brzdit pokrokové snahy republikánských poslanců. Jsou všechny nahrány na gramofonových deskách a jistě vám je opatří i sekretariát ÚMDOČ, budete-li potřebovat jejich notový zápis a text.

Doba císaře Napoleona (Empire) opatřila konečně trubky (trompety) ventily a umožnila těmto nástrojům zahrát všechny tóny stupnice a tedy i libovolnou melodii, nejen onu vytvořenou z t. zv. přirozených tónů. (Dokonč. příště.)

LAD. NEJEDLÝ:

Kalendárium dramatických spisovatelů

DUBEN:

1. 1868 * Edmond Rostand, franc. dram. spis. (Cyrano de Bergerac, Romantikové.)
3. 1849 † Julius Slowacki, polský spis.
- 1923 † Jaroslav Hašek, humorist. spis.
4. 1872 * Henri Bataille, franc. básník a dram. spis. (Mama Kolibřík, Vzkříšení.)
- 1915 * Jan Drda, spis. (Jakož i my odpouštíme, Hrátky s čertem).
- 1937 † František Xaver Šalda, kritik a spis.
5. 1835 * Vítězslav Hálek, básník a dram. spis. (Záviš z Falkenštejna, Sergius Catilina.)
- 1872 * Ladislav Novák, spis. (Bengle, Matěj Kopecný.)
- 1934 † Karel Leger, spis.
6. 1899 * Josef Toman, spis. (Přítečnyně, Vinice, Slovenské nebe.)
8. 1936 † Božena Benešová, spis.
9. 1837 * Henri Becque, franc. dram. spis. (Pařížanka.)
- 1848 * Alexandre Bisson, franc. dram. spis. (Překvapení z rozvodu.)
10. 1854 * Jan Voborník, spis. (Husitská trilogie.)
11. 1887 * Vojtěch Martínek, spis. (Svatopluk.)
- 1894 * Lev Blatný, spis. (Tři, Kokoko-dák.)
12. 1868 * Ladislav Matuší, spis. (Doktor Bronská, O velikém zhojníkovi.)
- 1939 † Stanislav Cyliak, spis.
13. 1909 † Josef Kravka-Náchodský, novinář a spis.
- 1932 † Adolf Velhartický (Waldmann), spis.
14. 1930 † Vladimír Majakovskij, ruský básník.
15. 1765 † Michail Vasiljevič Lomonosov, ruský spis.
- 1935 † Robert Sudek, spis.
17. 1936 † Adolf Červinka, spis.
18. 1945 † Otomar Schaffer, spis.
19. 1824 † George Gordon Byron, angl. básník.
- 1928 † Ladislav Klíma, filosof a dram. spis.
21. 1839 * František Ferdinand Šamberk, herec a dram. spis. (Jedenácté přikázání, J. K. Tyl, Kulatý svět.)
- 1849 * Karel Pippich, dram. spis. (Svět zásad.)
22. 1910 † Björnstjerne Björnson, norský spis.
23. 1616 † Miguel Saavedra de Cervantes, špan. spis.
- 1616 † William Shakespeare, angl. herec a dram. spis.
- 1871 * František Josef Čechetka, spis. (Učitelka.)
24. 1883 * Jaroslav Hašek, humorist. spis. (Zdram. Dobrý voják Švejk.)
- 1936 † Emil Artur Longen (Pittermann), herec, malíř a dram. spis.
25. 1832 † Johann Wolfgang Goethe, něm. básník.
- 1879 * Karel Horký, spis. (Baťoch, Bejvávalo aneb Loupežníci na Chlumu.)
- 1889 * Jindřich Hořejší, básník. (Haló, děvče.)
- 1905 * Jiří Verner, dram. spis. (Bohatý chudák.)
26. 1841 * Julius Zeyer, básník a dram. spis. (Stará historie, Radúz a Mahulena.)
27. 1878 * Ferdinand Střežek, spis. (Zástěrková protekce, Na staré poště, Jarní přehánky 1848.)
28. 1881 * Jaroslav Nauman, spis. (Kročeje.)
- 1889 † Michail Jevgrafovič Saltykov-Ščedrin, ruský spis.
29. 1859 * Václav Štech, spis. (Habada a Jordán, Třetí zvonění.)
- 1885 * Egon Ervin Kisch, reportér a spis. (Tonka Šibenice.)

O divadelní obecnost

Podíváme-li se na stav našeho divadelnictví před dvěma lety nebo ještě před rokem, vidíme, že všechna pražská divadla trpěla v té době stejnou bolestí — zoufalým nedostatkem obecnosti. Stalo se nezřídka, že při premiéře zela hlediště ze dvou třetin prázdnotou a první reprisu hráli herci mnohdy před 20 či 30 diváky. A přece jsme již v r. 1946 měli v Praze pevně vyhraněné herecké soubory s velmi dobrou uměleckou úrovní, jako na př. v Realistickém či Vinohradském divadle. A nelze si při té příležitosti nevzpomenout na novinářské diskuse a polemiky, v nichž se mnohdy tvrdilo, že Praha je divadly předimenzována, že obecnost nestačí zaplnit všechna divadelní hlediště, že lidé nemají peněz na časté návštěvy divadel a různá jiná tvrzení, k jichž vyvrácení stačilo pouze podívat se na všechna zaplněná hlediště pražských kin, jichž je přece nesrovnatelně více než divadel. Ostatně nejpřesvědčivějším důkazem planosti těchto nářků je skutečnost, že dnes, po necelých dvou letech přestává být nedostatek obecnosti palčivým problémem našich scén.

Kde nutno hledat příčinu zvýšeného zájmu o divadlo a stále se zvyšujícího počtu divadelního publika? Přibýlo snad v Praze za ty necelé dva roky tolik nových obyvatel? — Odpověď je velmi prostá: Obyvatel nepřibýlo, ale na podzim r. 1946 bylo bez všelikých planých projevů a povyků založeno družstvo »Umění lidu«, jehož členové si umínili, že heslo, které vepsali ve svůj štít a které až do té doby bylo pouze prázdnotou zaklínací formulí, naplní do slova a do písmene životným obsahem. A od té doby zaznamenáváme také stále stoupající počet divadelních návštěvníků. »Umění lidu« uzavírá takřka se všemi pražskými divadly smlouvy, zakupuje od nich vstupenky, které se slevou (po dohodě s divadly) buď samo prodává, nebo prodej zprostředkuje. Každému divadelnímu návštěvníku plynou z tohoto uspořádání ihned tři výhody:

1. má vstupenky se slevou, kterou by normálně nedostal,
2. vstupenky do různých divadel si může zakoupit při jediné návštěvě v Umění lidu, což pro něho znamená značnou úsporu času (zvláště, je-li jedno divadlo třeba na Smíchově a druhé v Karlíně),
3. nemusí se omezovat na určené předprodejní hodiny v divadelních pokladnách, neboť Umění lidu prodává lístky po celý den.

Umění lidu však nakupuje vstupenky nejen na divadelní představení, ale i na koncerty, taneční produkce, recitační večery, přednášky, výstavy a jiné kulturní podniky.

Velmi cennou službou obecnosti je osmistránkové měsíční zpravodajství Umění lidu, v němž kromě zásadních článků a stručných aktuálních novinek a zpráv z kulturního světa najdete i přehled divadelních, operních, tanečních a hudebních představení na celý další měsíc. Všechny výhody, jež Umění lidu poskytuje návštěvníkům svých akcí, jsou velmi cenné, zvláště pro časté návštěvníky kulturních podniků. A těmi jsou u nás — studenti. Studenti, kteří vždy byli předvojem všeho kulturního i politického dění v našem národě, jsou i dnes nejčastějšími návštěvníky našich divadel, a proto právě pro ně jsou akce Umění lidu zvláště vítané, neboť slevy při hromadných výpravách do všech divadel dosahují až 50%. A naše milé obecnost z řad studentstva těchto výhod jistě rádo použije.

Aby Umění lidu ve své službě divadlům i návštěvníkům dosáhlo co nejúspěšnějších výsledků, musí se seznámit s úsudkem, zálibami a vkusem všech vrstev divadelního obecnosti. K tomu účelu byla vypsána velká divadelní anketa Umění lidu, jejíž dotazníky jsou rozesílány osazenstvu všech závodů i žactvu středních škol. Účastníci ankety se vyzývají, aby odpovídali nejen na kladené jim otázky,

ale psali i své návrhy a podněty, přispívající k zlepšení dosavadní práce Umění lidu. Nejlepší odpovědi budou odměňovány volnými lístky do divadel podle vlastního výběru výhercova. Zájem nás všech musí směřovati k jedinému cíli: ještě úsilovněji a účinněji přispívat k zvýšení zájmu o divadlo ve všech složkách našeho národa. Neboť vyspělost kultury národů lze měřiti vyspělostí jejich divadelnictví. Há.

Co s operetou?

Pondělní schůzky pracujících pražských závodů a úřadů s divadelními pracovníky, které pořádá Umění lidu spolu s divadelním odborem Umělecké besedy čtrnáctidenně v malém sále na Slovanském ostrově, těší se stále vzrůstající oblibě a získaly si již značný pevný kádr obecnstva. Kulturní referenti se zde seznamují s nejrůznějšími problémy uměleckého tvoření, zatím co kulturní pracovníci poznávají ohlas své práce v širokých vrstvách pracujících. V diskusích těchto večerů vzniklo mnoho plodných námětů, o něž se naši přední umělci z řad divadelních režisérů, kritiků, dramatiků i hereců mohou opřít na své cestě za sblížením našeho divadelnictví s lidem.

Je beze sporu, že jedním z nejožehavějších problémů našeho dnešního kulturního života je stav současné operety, oprávnění její existence po pronikavých změnách květnové revoluce a nutnost její obrody, po případě možnost jejího nahrazení hodnotnějším druhem lidové zábavy.

Proto schůzka, uspořádaná 16. II. 1948, byla celá věnována tematice »Co s operetou?« V podrobných rozhovorech J. Pokorného, Dr. Vopršala, B. Karáska, Jar. Volka a manželů Krejčových byl osvětlen vznik a vývoj operety, její rozmach koncem minulého století i její úpadek po prvé světové válce. Bylo konstatováno, že opereta právě

střídáním mluveného slova se zpěvem a tancem získala u diváků svou popularitu. Ideologií svého obsahu, zoufale špatným režijním a hereckým provedením a nevkusnou výpravou však dospěla k planému kýčairení, ohrožujícímu vkus i morálku obecnstva. Je nesporným faktem, že opereta v nynějším stavu je předurčena k zániku a že zachránit ji by vyžadovalo nadlidského úsilí předních dramatiků, hudebníků, režisérů, výtvarníků a herců. I když snad našla své autory v manželech Krejčových, bez obrození ostatních složek je vývoj operety nemyslitelný.

Bude tedy nutno uvažovati o tom, jakou novou a hodnotnější formou by bylo možno operetu nahradit. Je zřejmo, že dobrá lidová zábava je nutnou součástí našeho kulturního života a jak také vyplynulo z referátu A. Háby, naši umělci jsou si toho plně vědomi. Doufejme jen, že svou povinnost, k níž se hrdě hlásí, také skutečně splní. Je možno, že i u nás, tak jako v západních zemích, nahradí operetu revue, jejíž životaschopnost dokumentovali u nás přesvědčivě Voskovec a Werich. Možná, že bude nalezeno i jiné, překvapující východisko. Ale brak, jež nám zatím předkládají dnešní operetní scény, slouží pouze k ohlu-pování a kažení vkusu širokých mas a je nutno, aby byl zneškodněn. Kš

Stručné obsahy her z programu Umění lidu

HOŘE Z ROZUMU

Městské divadlo na Král. Vinohradech.

Gribojedov, zakladatel ruského klasického dramatu, ukázal v této hře vysokou ruskou společnost dvacátých let minulého století v celé její duševní i mravní zchátralosti. Hrdina hry, Čackij se vrací z ciziny do Moskvy, je zrazen svou láskou a společností, jejíž pokrytectví, lež, hloupost a přetvářku odkrývá, je prohlášen za blázna. Hraje se v nádherném překladu B. Mathesia, Marčanové a Nilusové. Režie Jiřího Frejky (snad jeho nejlepší dosud) a jednotlivé herecké výkony (V. Šmeral, O. Krejča, V. Plachý, J. Štěpničková) vy-

tvářejí jedno z nejkrásnějších představení letošní sezóny.

UŽ ADAM A EVA

Činohra 5. května.

J. B. Priestley, nám již dobře známý pokrokový anglický dramatik, dal své hře podtitul »Zábavná rozprava o lásce a manželství« a nejde mu v ní skutečně o nic víc, než aby pobavil obecnstvo. Pomáhali mu v tom s úspěchem Dr. J. Jahn svou režii, herci L. Matoušková, S. Langová, L. Spal, Felix le Breux, hudba D. Arondela a výprava Jana Rotta.

NA DOSAH RUKY

Realistické divadlo.

Úspěšná prvotina mladého českého autora J. Klímy řeší problémy současné doby. Zahraniční voják se vrátí do svého rodného města. Jeho děvče mu však zatím chodí s jiným a o švagrovi, který vedl jeho zděděný obchod s uhlím, se doví, že šmelinař. Chce v první chvíli odejít a už se do svého rodiště nevrátit, ale starý dělník Kámen mu pomáhá vyřešit situaci. Hraje se v režii O. Ornesta, ve výpravě J. Sládka, v hlavních rolích: J. Pravda, J. Májová, Vl. Ráž, J. Smejkalová, A. Myšková a jiní.

AMFITRYON

Městské komorní divadlo.

Molière, klasik světové komedie, vzal námět ke svému Amfitryonovi z řeckého bájesloví. Záletný Jupiter se promění v Amfitryona, aby získal lásku věrné Amfitryonovy ženy Alkmény a Merkur, aby mu v tom pomáhal, se promění v Amfitryonova sluhu Sosia, ale pravý Amfitryon a pravý Sosias se vracejí znenadání domů a z toho pak vzniká spousta komických situací. Amfitryon se pokládá za jednu z nejlepších Molièrových komedií a hraje se doplněn dvoudílným žertem O. Fischera JUPITER, v němž se žárlivá Jupiterova manželka Héra dovídá o Jupiterových záletech. Režii má B. Stejskal, v hlavních rolích O. Krejča, J. Marvan, G. Nezval, M. Zoubková a jiní.

LÁSKA ZE VŠECH NEJKRÁSNEJŠÍ

D-48.

E. F. Burian si napsal pro svou scénu novou hru o lidech, jejichž láska, láska ze všech nejkrásnější, mění svět. S vášnivým zanícením pro úspěch práce kolektiva útočí autor na byrokracii, pleticháře a zškodníky, rozhorluje se proti rodičovské morálce, chválí pracovitost mládeže i svornost spolupráce rukou a ducha. Režie A. Noskovič, výprava Ing. J. Raban, v hlavních rolích B. Roček, F. Vnouček, Z. Řehoř a jiní.

PŘÍBĚHY CVRČKA JANKA

Divadlo mladých pionýrů.

Hudebně výchovná hra pro mládež do 10 let, kterou by měli zhlédnout i všichni vychovatelé mládeže. Dvacátá premiéra Divadla mladých pionýrů. Režie V. Vaňátko, hudba J. Z. Bartoš, výprava M. Tomek, pohyb K. Rónová, v titulní roli J. Ouvín.

JEDINÁ ZEMĚ

D-48.

Reportáž mladého herce J. Gabriela o třech Čechách, kteří po okupaci Československa uprehli do Ameriky, aby tam vyčkali konce války. Nejmladší z nich Petr přihlásí se dobrovolně jako

parašutista k seskoku do Československa, je však chycen Němci a několik dní před koncem války popraven. V hlavních rolích Fr. Vnouček, M. Kolíková.

VŠICHNI MOJI SYNOVÉ

Realistické divadlo.

Arthur Miller podal v této hře pronikavé svědectví o současné poválečné Americe. Továrník Joe Keller dodal za války armádě vadné letecké součástky a zavinil tak smrt jedenadvaceti pilotů. Jeho vina visí tíživě nad celou rodinou, nad matkou, která již tři roky neochvějně věří v návrat svého syna Larryho, o němž dostala zprávu, že padl, i nad vrátivším se synem Křištofem. Ale Joe Keller si musí svou vinu odpykat. Zastřelí se, když pozná, že je na světě něco silnějšího než mamon a něco silnějšího než rodina, pro kterou mamon sháněl. Výborný překlad této hry pořídil O. Ornest. Režie K. Palouš, výprava J. Sládek. Hlavní role: S. Neumanová, K. Máj, J. Vala a J. Petrovická.

HLAVNÍ VÝHRA

Komorní divadlo.

Slavné představení moskevského židovského divadla. Odehrává se před první světovou válkou. Hlavní postavou hry je chudý židovský krejčí, který vyhraje v lotynce dvě stě tisíc a stane se náhle váženou osobností. Režii má B. Stejskal, v hlavních rolích J. Marvan a M. Rýdlová.

SVATÁ JANA

Městské divadlo na Král. Vinohradech.

G. B. Shaw předvádí v této hře realisticky legendu o Panně Orleánské. Jeho Johanka je obyčejné selské děvče, nehezké, ale udatné a neústupné, vítězí jistotou svého božského poslání a své čisté hluboké lidskosti. Se svým známým vtípem a ironií nám předvádí Shaw zákony, církve, politiku, válku, krále i vojáky. A všechno je nám to v jeho podání blízké a srozumitelné. Režie J. Frejky, v hl. rolích J. Štěpničková a V. Šmeral.

JISKRA V POPELU

Stavovské divadlo.

Jiskra v popelu je první hra národního umělce Frant. Langra, napsaná po revoluci. Řeší generační konflikt mezi vysloužilými starými herci a novou mladou generací, která je ve hře zastupována mladou herečkou Růženou. Ale nakonec se sklene harmonie nad obojím světem, když si Růžena uvědomí, že bez pomoci svých starších přátel by nebyla tím, čím je, a ti starší zase nahlédnou, že nové pokolení má právo na svůj lidský i umělecký ideál. Režie Frant. Salzer, v hl. rolích národní umělkyně L. Dostalová, J. Šejbalová, V. Fabiánová, K. Höger a j.

LIŠTIČKY

Stavovské divadlo.

Drama Lištičky od americké spisovatelky L. Hellmanové jsou dramatem lidí, kteří jsou ovládáni jen jednou vášní: hromadit peníze. Autorka sleduje surový hyenismus dvou bratří a jejich sestry Reginy, konflikt, v němž lidské svazky, láska i rodinné štěstí jsou obětovány penězům, mamonu a sobectví. Ukazuje nám sociální i mravní problémy, aby tím bojovala za nový společenský řád. Režii má A. Radok jako host. V hlavních rolích: Z. Štěpánek, M. Vášová, B. Karen, O. Rubík a jiní.

FRANCOUZŠTÍ KOMEDIANTI

Studio Národního divadla.

Středověké karnevalové frašky ve třech dílech. První fraška o pašticce a dortu je od neznámého autora, překlad pořídil St. Neumann nejmladší. Druhá fraška »Létavý lékař« je od francouzského klasika Molièra. Látku čerpal autor z lidového komediantství a využívá komických záměn a převleků sluhy za lékaře. Třetí je fraška Labichova: »Případ v ulici Lourcine« o jednom velkém flámu a co všechno z toho vzešlo. Režii všech tří frašek má J. Pehr, v hlavních rolích hrají M. Kopecký, M. Nesvadba, J. Mráz, J. Pick, L. Skořepová, M. Mottlová, L. Spáčil a jiní.

Co připravují divadla v březnu 1948

NÁRODNÍ DIVADLO: F. Rachlík: *Kulový král*. Psychologické drama se Zd. Štěpánkem v hlavní roli. Režie F. Salzer.

MĚSTSKÉ DIVADLO NA KRÁL. VINOHRADECH: St. Lom: *Děvín*. Český mythos s budovatelskou státní tendencí. Režie Jiří Frejka.

KOMORNÍ DIVADLO: Janovský: *Hledač světla*. Životopisná hra z mládí Vincenta van Gocha s Vl. Šmeralem v hlavní roli.

VELKÁ OPERA: Leoncavallo: *Komedianti*. Dirigent B. Havlík, režie A. Radok. Manuel de Falla: *Čaroděj lásky*. Dirigent J. Bubeníček. Choreografie R. Braun, spolurežie V. Kašík.

REALISTICKÉ DIVADLO: Lothar Suchý: *Hrsta věrných*. Společenská hra z přelomu století. Režie Ota Ornest. Výtvarník Jan Sládek. V hlavních úlohách: Pravda, Smejkalová.

ČINOHRA 5. KVĚTNA: Julius Hay: *Mít*. Drama o maďarské vesnici, v níž smyslem života všech obyvatel je touha po majetku, která se neštítí

žádných prostředků. Režie S. Vyskočil. Hl. role: B. Waleská, L. Matoušková, K. Houska, O. Beníšková.

DIVADLO V + W: Voskovec a Werich: *Divotvorný hrnec*. Hudební komedie podle americké hry »Finian's Rainbow«, kterou napsali E. Y. Harburgh a Fred Saidy. Hudba Burton Lane.

DIVADLO MĚSTA ŽIŽKOVA: G. B. Shaw: *Čokoládový hrdina* (Válka a hrdina). Režie A. Kuřš. O. a S. Krejčovi: *Pronajme se pokoj*. Veselohra ze současné doby. Režie J. Šetina.

DIVADLO D 48: Zdeněk Bláha: *Kdo s koho?*

NÁRODNÍ DIVADLO - STUDIO: Bronislav Nušič: *Národní poslanec*. Vtipná jugoslávská komedie z předvolební doby o 2 poslancích a možných i nemožných methodách volebního boje.

HORÁCKÉ DIVADLO uvede v březnu t. r. českou premiéru slovenské hry Petra Zvona »*Tanec nad pláčem*«, kterou přeložil člen souboru Miloš Matiašek. Režii má umělecký ředitel Miloš Hynšt, výpravu navrhuje Mir. Brabec.

ZVUKOVÉ EFEKTY na deskách
přesně podle Vašeho přání.

Podrobné informace Vám rádi nezávazně podáme. Napište nám na adresu

AR Studio

PRAHA II, Lucerna

J E V I Š T Ě opět z prvotřídního materiálu
dodává známá a oblíbená firma

AVANTGARDNÍ DEKORACE,
HORIZONTY, OPONY a j.

A l o i s D R O B N Ý
uměleckoprůmyslové ateliéry
M Í S T Ě K — Telefon 639

Vzor ochotnické herečky

Psal se rok 1890, kdy vystoupila na prknech miniaturního ochotnického jeviště mladička dcerka hostinského, Mařenka Soukupovic. Dnes je již těžko zjistit, jaké myšlenky prolétaly hlavou šestnáctileté ochotnické naivky, když se poprvé ocitla před publikem podbrdského městečka »v záři« několik petrolejových lampiček. Ale ať již byly její myšlenky a pocity jakékoliv, sotva si pomyslila, že ještě po sedmapadesáti letech bude vystupovati na jevišti téhož venkovského spolku jako jeden z jeho nejagilnějších a nejzaměstnanějších členů.

Čtyři roky hrála Mařenka Soukupova na jevišti rodného městečka, aby se k němu vrátila po více než třiceti letech jako pí Karásková. Ale jaké změny tu zatím nastaly. Za jejími bývalými kolegy a kolegyněmi zapadla již dávno navždy opona života a pokud ještě žili, omezovali se na matrikové členství, nebo na občasný rozhovor o své zaslé divadelní slávě. Ale láska k ochotnickému divadlu přemohla lehce nezvyklost nového prostředí, které tvořilo členstvo, z valné části o celá desetiletí mladší. A pí Karásková přijala s naprostou samozřejmostí i okolnost, že mladí lidé, ve stáří kolem dvaceti let, hráli divadlo bez napovědy a bez inspicienta a hraje s nimi tímto způsobem divadlo dodnes. (Jsem velmi dalek obhajování tohoto způsobu hraní divadla, proti němuž je tolik námitek, ale uvádím to jako doklad, že ani věk sedmdesáti čtyř roků není důvodem, proč by nemohl ochotník hrát i nejdelší role bez napovědy.)

Je to již nepřehledná řada rolí, které pí Karásková za posledních dvacet let zahrála. Od role matky z »Posvátného plamene« přes roztomilé babičky z her »Příklady táhnou« a »Rozkošné příhody« až k udřeným a ustaraným venkovským stařenkám a matkám z »Vojnarky«, »Maryši« a »Princezny Pampelišky« a j.

Hraní divadla však nevyčerpává veškeru ochotnickou práci této obětavé členky. Její více než dvacetileté členství ve výboru spolku přinášelo nejednu podnětnou myšlenku a její odvážné kousnutí do »kyselého jablka« při řešení rozmanitých choulostivějších otázek je již její specialitou, za níž jsou jí její kolegové výbori velmi vděční.

Ale jinak je všemu činnému členstvu, zejména nejmladším, materskou kolegyní. Kdykoliv začne režisér řídit, prvně přijde k postiženému pí Karásková: Nic si z toho nedělejte, to je už takový jeho zvyk. Hrajete to moc hezky a uvidíte, že to dobře o představení dopadne. Ale i na režiséry má svůj typ. K zoufajícímu režiséru o zkouškách zase jen tak mimochodem prohodí: V téhle hře už jsem hrála před mnoha lety, ale to nic tenkrát nebylo. Teď je to teprve pěkně vypracováno.

V prosinci minulého roku byl pí Marii Karáskové předán stříbrný odznak ÚMDOČ. A tyto řádky mají být k ně-

Marie Karásková, člen SDO v Radnicích, v roli hrabinky Ughartové z Krpatova »Mistra ostrého meče«.

mu doprovodem. Doufám však, že budou spíše vzpruhou ochotníkům, kteří překročivše padesátý neb šedesátý rok svého věku, zahazují již zbraň do žita a žijí jen ze vzpomínek. A přece by mohli ještě tolik práce vykonat.

Keller

»Všeho moc škodí«

Jan Řeřábek

Pod tímto titulkem přinesly »Svobodné noviny« dne 21. 1. 1948 v kulturní rubrice příspěvek od p. J. F. Mölzera, ve kterém mylně vykládá veřejnosti, jak Ústřední Matice div. ochotnictva českého (ÚMDOČ) ochuzuje a terorizuje naše ochotnictvo.

Jsem jedním z organizovaných členů (Vzděl. klub »Osvěta« v Praze III) a prohlašuji, že nemohu souhlasit s článkem p. Mölzera. Proč? Poněvadž p. Mölzer pravděpodobně nečte Zprávy a časopis našeho ústředí a nerozeznává, co je organizační povinnost a co výzva k dobrovolné podpoře.

Nejhlavnější však, co by měl uznati každý dobrý ochotník, jest, že ÚMDOČ po plných 60 let pracovala pro dobro všeho čes. ochotnictva ze svých skromných, nesubvencovaných prostředků. Kolik ÚMDOČ jenom svými nadšenými a obětavými spolupracovníky uspořádala režisérských kursů — nyní dramatického školení, kolik poskytla odborných rad malým a hlavně venkovským spolkům v dřívějším i nynějším pohraničí. Pomáhala udržovati existenci spolkům, jediným mnohde kulturním střediskům, vzdáleným i několik hodin od vlakového spojení.

Kolik oběžníků, nyní Zpráv ÚMDOČ zasílala a zasílá zdarma všem spolkům, aby zavčas informovala a upozornila své spolky o úředních nařízeních (okresních, berních, provozovacích,

bezpečnostních atd.). Kolik soutěží bylo. A byl to velký kus nadlidské práce, než se dospělo k dnešní jejich výši. Soutěž samotná by zasluhovala odborného zhodnocení, rovněž jako naše školy. A tuto práci opět vykonávají jen ochotníci dobrovolně a nezištně, neboť ani jinak by se nemohly pořádati pro jejich velký finanční náklad (jízdné pro členy poroty, tiskopisy, oběžníky, poštovné, diplomy.) A tyto aparáty, mají-li fungovati dobře, vyžadují velkého finančního nákladu.

Vlastní dramaturgie — Každý ochotník, a můžeme bez obav říci, že každý, kdo má zájem o divadlo, uvítal s radostí nový úspěch ÚMDOČ, vydávání vlastní dramatické knižnice, která dosáhla i snížené ceny. Pokládám tuto svépomocnou akci za největší úspěch ÚMDOČ a jest si jenom přáti, aby tento podnik byl co nejvíce podpořen nejen ve vlastních řadách, ale aby nalezl i pochopení u celé div. veřejnosti. Studiijní knihovna, která se počíná již rýsovat, jest významnou složkou pro studium a zdokonalení členstva. I tato knihovna si vyžádala velkého nákladu.

Uvedl jsem jen v hrubých rysech hlavní body činnosti a doufám, že je postačující, abych se zeptal p. pisatele, zda zná nějakou jinou veřejnou korporaci, která by dokázala, aby za 100 Kčs ročního příspěvku (což je však omyl) udržovala tento velký aparát v bezvadném chodu, byvši odkázána pouze na organisované jednoty a obětavost činovníků. Jako člen naší ÚMDOČ nemohl jsem toto nařčení přejíti a volám ke všem jednotám, že jediná odpověď na toto obvinění jest: Podpořit především ústředí!

JOS. NAVRÁTIL:

Proslovy před rampou

Naše kursy a školy jsou určeny k tomu, aby všem adeptům ochotnického divadla zvýšily chuť a nadšení k práci kulturní a lidově výchovné vůbec. Proč hrajeme, lze říci několika slovy: Hrajeme proto, abychom lidu přinesli zábavu i poučení. Divadlem se lid vychovává, neboť v každé hře lze nalézt několik zrněk, která nabádají k přemýšlení. Abychom posluchačstvo pro připravenou hru zaujali a i pro další naši činnost získali, je třeba před každým divadelním představením zmíniti se o *obsahu hry*, autoru a proč se hra připravila. Poslední snad tehdy, když jde o hru k určitému jubileu. Každé divadlo má účel *výchovný*, i když obecně jinak toho ani nepozoruje. Je však nutno, aby se obecnstvu významné *myšlenky* ukázaly, protože jsou často skryté. A k tomu poslouží proslov (nikoliv přednáška) před rampou. Jsou však také představení, která svým posláním a významem takové proslovy si přímo vynucují. Proslovy nemají býti dlouhé (tedy žádné přednášky, které unavují a odvádí diváka jinam), nýbrž stačí říci výstižnými větami o autorově díle tolik, kolik je třeba k poznání jeho osobnosti, pak objasnit krátce smysl hry a poukázat na obsah hry. Jestli hra byla však připravena jako slavnostní podnik (jubileum, oslava stát. svátku a pod.), pak je nutno proslov podle toho upravit, aby na divadlo vhodně navázal. Kdo má proslov přednésti? Nemá to býti účinkující herec, protože ten má jiné povinnosti a musí veškeru pozornost upjati jen ke své roli. Bude to tedy režisér, který nehraje, nebo o to požádáme osobu jinou, ovšem závčas, aby proslov byl dobře sestaven a přednesen.

Proslovy před rampou mohou se stát živým úvodníkem každého ochotnického divadla. Budou jeho *reklamou* a doporučením i pro další doby. Výstižné proslovy přiblíží autora a jeho hru dnešku. Vyvolávají hlavně dobrou náladu, neboť u obecnstva proslovem zvýší se zájem jak o obsah, tak

JAN VONDRÁČEK:

Jan Ladecký

Opožděná vzpomínka k čtyřicátému výročí jeho smrti —

29. července 1907. — Pokrač.

Návrh byl přijat a tato agenda, účelně potom zorganizovaná Václavem Štechem, je dodnes důležitým odvětvím činnosti »Máje«, přinášejícím prospěch zvláště českým autorům. Vedle »Thalie« byl »Máj« druhou láskou Ladeckého. Říkal svým přátelům: »To byly moje nejšťastnější chvíle, když jsme hodiny, pozdě do noci sedávali a radili se o osudech „Máje“.«

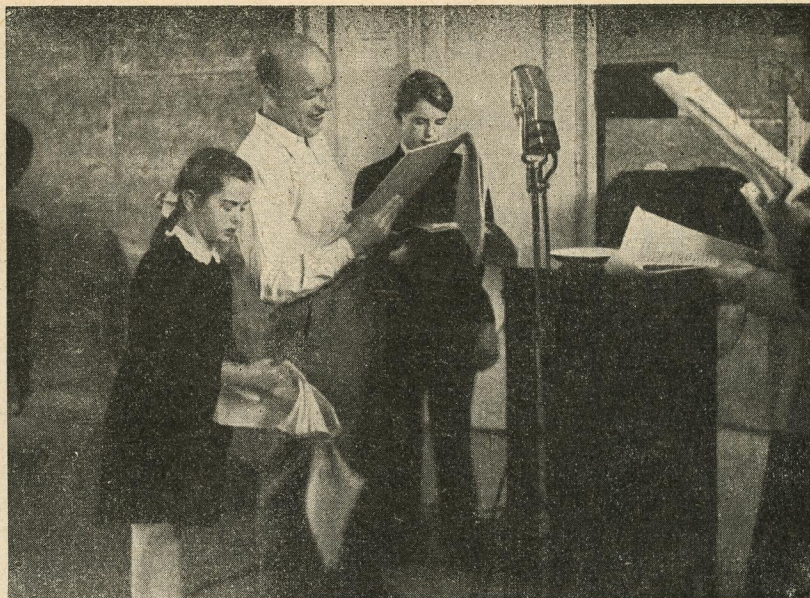
Uvedl jsem, že »Máj« byl druhou láskou Ladeckého, poněvadž první a největší zůstávalo mu přece jen divadlo a ochotníci. Již r. 1890 zvolen byl za náměstka starosty »Matice divadelní« a počal v ní rozvíjeti nejintenzivnější činnost. Jeho snaha byla všeobecně uznávána a proto byl v březnu 1895 zvolen starostou »Matice«. Toho roku nastala mu pak důležitá práce v divadelním oddělení Národopisné výstavy. České ochotnictvo se jí s nadšením účastnilo a Ladecký měl plné ruce práce a plnou hlavu starostí.

Ve dnech 5.—7. října (1895) konal se v Praze ochotnický sjezd, projeven hold J. K. Tylovi a Klicperovi, odevzdán věnec J. J. Kolárovi, uspořádán manifestační ochotnický průvod, v Národním divadle hráli ochotníci »Naše furianty« atd., atd.

Největší úsilí věnoval Ladecký uspořádání ochotnického oddělení na výstavě. Napsal provolání k ochotnickým jednotám, obstaral podrobný adresář 500 ochotnických spolků, sestavil repertoár pro výstavní divadlo, provedl instalaci ochotnického oddělení a co mělo a má trvalou hodnotu dodnes — je katalog divadelní s příslušnými články, nadepsaný »Příspěvky k dějinám českého divadla«, který uspořádal Ladecký. Vyšel v Praze nákladem divadelního odboru r. 1895 »na paměť společné práce českého herectva a ochotnictva«. Vedle článků Dr. K. Kadlce (České divadlo v Praze), Frant. Dlouhého (České divadlo v Brně), Jaroslava Schiebla (České divadlo v Plzni), J. L. Turnovského (Herecké společnosti české) jest v této knížce nejobsažnější stať Ladeckého »Česká divadla ochotnická«, vypisující osudy českých ochotníků od konce století XVIII. do r. 1895 a zdůrazňující povinnost českých ochotníků, býti apoštoly vlastní české dramatické práce, sloužiti zájmům národním a vnášeti světlo pravého umění do nejposlednější chatrče.

K tomuto svému článku sestavil Ladecký číselný »Přehled repertoáru českých ochotnických jednot od roku 1780—1894« a

Provedení Liškovy pohádk. hry na loňském XVII. Jiráskově Hronovu mělo u široké ochotn. veřejnosti takový ohlas, že si toho povšiml i brněnský rozhlas a požádal spdo. »Tyl« v Přerově, aby tuto hru nahrál na ocelový pás, s něhož byla vysílána na vánoční svátky a po druhé v únoru, když na výzvu rozhlasu, aby posluchači napsali svůj názor na tento prvý pokus o vysílání ochotn. představení, došlo ze všech koutů republiky mnoho krásných posudků.

Únorové vysílání přerovského »Ševce a čerta« z brněnského rozhlasového atelieru: Jan Štympl v hlavní roli ševce a Věruška a Karel Proškovi jako Apolenka a Ondra.

»Přehled finančních výsledků ochotnických jednot od r. 1780—1894«. Z prvního přehledu se dovídáme, že za uvedenou dobu sehráli čeští ochotníci 18.147 her, a druhý přehled uvádí, že úhrnný příjem z těchto představení činil 578.749 zl. 12 kr. A konečně třetí velmi cennou část »Příspěvků«, totiž »Seznam předmětů v divadelním oddělení N. V. Č.«, byl pořízen, pokud jde o ochotníky, také Ladeckým.

Ve spolku samém, v »Divadelní Matici« věnoval Ladecký největší úsilí otázkám organizačním. Na venkově získávání důvěrníci, zakládány župy, jednáno o změnách stanov, pořádány schůze atd. Obliba Ladeckého v kruzích ochotnických tak rostla, že byl r. 1900 zvolen čestným předsedou ochotnického sjezdu, pořádaného na oslavu 20letého trvání Matice, a téhož roku zvolen opět starostou. Zásluhou Ladeckého stávala se »Matice« jediným povoláním ústředím veškerého českého ochotnictva a získávala si vážnost i v ostatních kruzích divadelních. Ochotníci byli opět připuštěni na Národní divadlo a zahráli (r. 1900) činohru A. P. Starého »Magdalenu« za režie Ladeckého.

Bohužel nepevné zdraví nedoprávalo Ladeckému, aby dále intenzivně pracoval v Matici. Pro chorobu vzdal se starostenství, ale nikoliv práce.

Snahou »Matice« bylo opatřiti si vlastní časopis, ve kterém by svým členům sdělovala pokyny a rady ve věcech uměleckých, spolkových i hospodářských a měla pevné pojítko se svým členstvem. Po zániku Ladeckého »České Thalie« r. 1893, která tuto funkci zastávala, jednáno bylo o založení vlastního listu, ale pro nepochopení členstva a hlavně pro nedostatek vlastních finančních prostředků s toho sešlo. Teprve r. 1896 stal se pokus s vlastním orgánem Matice »Thalií«, při čemž se nejvíce uplatňoval Ladecký jako zkušený redaktor a druhý, třetí a čtvrtý ročník skutečně sám redigoval, kdy už nebyla vydavatelem »Matice«, ale Ota Fastr.*) Konečně pak Ladecký sám převzal »Thalii« do vlastní režie. R. 1900 oznámil však Matici, že časopis dále vydávati nemůže. Opět ztroskotál. Tak bídně honoroval život jeho vytrvalou píli a odborné vědomosti.

(Dokonč.)

i o autora samého. Na venkově nevysílají se tisknuté programy. Proto je nutno konati proslovy. Ty odůvodní okolnosti, které vedly pořadatelstvo k provedení hry, informují obecnost o jiných pracích autora, čímž se získá zájem u milovníků dobré četby o jeho spisy. Mnohý návštěvník divadla zakoupí si jeho spisy a knihovnici je doporučí k zakoupení pro veřejné knihovny.

Zmínil jsem se na počátku, že proslovy nesmí býti dlouhé a změnit se na přednášky. Chceme-li konati přednášku o spisovateli určitého díla, pak k tomu volíme jinou příležitost. Obecnost chce se baviti a chce býti i poučeno. Proto hrajeme divadlo. Proto jen stručně, ale výstižně upozorníme na hru a autora. Rozvláčné proslovy unavují, uspávají a přímo škodí divadlu, neboť obecnost pak reptá, že nepřišlo na přednášku, nýbrž na divadlo. Hra sama nesmí býti zdržována proslovem, protože to může mít i vliv na herecký výkon. Nechceme, aby byl na jevišti a za oponou vyvolán neklid a nervosita. Proto je nutno, aby proslov byl přednesen osobou, která není na hře nijak účastna. Zdůrazňují, že každý proslov musí býti dobře připraven a tak i přednesen.

Div. nakl. a knihk. Ot. Růžičky v Praze, Praha II, Karlovo nám. 30, vydalo: J. Vrchlický: Noc na Karlštejně. Vesel. (14. vydání.) Kčs 32.— — V. Štech: Třetí zvonění. Vesel. (11. vyd.) Kčs 30.— — Pro mládež: V. Nejedlý: Čtyřlák hastrman. Veselá hra o 4 děj. (3. vyd.) Kčs 17.—

*) Srovnej článek »Jubileum našeho tisku« v 8. čísle loňského ročníku tohoto časopisu.

Máme-li se v tomto článku zabývat činností Mladých scén ve spolcích, je nutno, abychom si hned na počátku ujasnili cíl a výhrady tohoto článku.

Ačkoliv smysl divadelního ochotnictví lze definovat několika větami, přece prostředí a složení spolků samých se značně liší. Jeden spolek pracuje ve větším městě, kde není profesionálního divadla, může hrát často, jednu hru v několika reprisách, má dobrý herecký materiál, schopné režiséry, organizátory atd., moderně vybavenou divadelní budovu. Vesnický spolek naproti tomu pracuje v zcela opačných poměrech. Tyto rozdíly nejsou ovšem směrodatné pro pochopení smyslu ochotnického divadla, neboť existuje a musí existovat i v městech, kde jsou scény profesionální. O to nám však neběží. Chceme jen upozornit, že vyslovujeme-li názor na ochotnické divadlo, musíme mít na mysli tyto difference právě tak, jako když jako ochotníci tento názor (generalisující) přijímáme. Může a nemusí se týkat nás.

Podobně generační rozdíly, jimiž se zabýváme, nejsou rozdíly stáří podle roků, ale podle názorů. Jsou mladí zpátečníci a starí pokrokovci. Napsali jsme ostatně v článku »Střídání stráží« (10. číslo ČLD, roč. 1946), na který tato úvaha navazuje, že konečným cílem vývoje je zase jednotný ochotnický spolek. Kde generační problém není nutno nebo není možno (malé spolky) řešit založením Mladé scény, ať platí naše slova pro novou pokrokovou formu ochotnického divadla a spolku.

Činnost Mladé scény rozdělíme na divadelní a mimodivadelní. Že nesmí moderní divadelník žít izolovaně, že musí být obeznámen s kulturními, sociálními, hospodářskými a politickými poměry své doby, je známo. My budeme usilovat o zintenzivnění tohoto zájmu jak do šířky, tak i do hloubky.

Nejdříve se zabývejme divadelní činností Mladé scény. Víme, že v každém oboru lidské činnosti

je výkonnost závislá na »psychologickém« prostředí, v němž se pracuje. Žádáme na něm, aby nerozptylovalo, ale napomáhalo soustředění se pracujícího na pracovní výkon. Tyto požadavky platí zvýšenou měrou i pro práci divadelní, která je tvůrčí činností uměleckou.

Ideální řešení naskytá se tam, kde máme vlastní divadelní budovu, kde lze hrát i zkoušet. Jde nám o zkušební místnost pro čtené zkoušky. Herec se musí při nich koncentrovat. Mladá scéna ať se snaží zajistit a zařídit takovou místnost. Intimní, klidné a nerušící pracovní prostředí je podmínkou úspěšné práce. Zkoušíme proto raději v soukromí než třeba v hostinci, ale víme, že byť i pasivní přítomnost cizích lidí herce ruší.

Také divadelní knihovna je částí »psychologického« prostředí. Zrevidujeme ji, seřadíme, doplníme a hlavně studujeme v ní. O významu theoretických znalostí netřeba se snad rozepisovat.

Další úkol, který čeká mladé divadelníky, je práce na divadelním, hlavně jevištním prostoru. Kukátkové jeviště nevyhovuje dnešní formě divadelního projevu. Pořídíme našemu divadlu proscenium, hrajeme před oponou. Tato změna předpokládá ovšem i změnu starého rampového a sufitového osvětlení. Postaráme se, aby spolek zakoupil reflektory, nebo zřídíme aspoň osvětlení lokalizované.

Na divadelní práci zajímáme i technické pracovníky. Proč se v ochotnických spolcích organizují jen herci, když víme, že divadelní představení vytváří i osvětlovač, stavěč kulis, hudebník, tanečník atd.? Také ti ať jsou členy spolku, rovnoprávními s herci. Všichni jsme si rovni. Hraje-li někdo v jedné hře hlavní roli, neostýchá se podobné uvádět.

Víme, že školení, které předpisuje hercům ÚMDOČ, neznamená, že kdo je absoluuje, je vynikající herec. Školíme se stále. Hlavně recitace, zpěv a tanec jsou prostředky divadelního školení. Nevadí, stanou-li se občas i cílem.

(Dokonč.)

CO SE NÁM PÍŠE

V Semilech 2. února 1948.

Prátele ÚMDOČ v Praze.

Dne 29. ledna 1948 pořádal náš Och. div. spolek v Semilech svoji valnou hromadu, na které byl též přečten článek, uveřejněný 21. ledna 1948 ve Svobodných novinách číslo 17, v odstavci Kulturní kronika pod nadpisem »Všeho moc škodí« a podepsán J. F. Mölzer.

Uvedený článek u všech členů našeho spolku vyvolal nelibost a dovolujeme si proto Vám jako naši výsostně organizaci oznámiti, že celý Och. div. spolek v Semilech pevně stojí za stanovami, rozhodnutími, usneseními a každým přáním ÚMDOČ v Praze a tato také v plném rozsahu uznává.

Naši členové jsou toho názoru, že ochotnická práce jest zcela dobrovolná a kdyby se snad některým spolkům nelíbila, mohou z ní kdykoliv dobrovolně odejít, avšak pokud v ní setrvávají, musí plně respektovati všechna platná usnesení a nařízení ÚMDOČ, jelikož bez potřebné kázně nebylo by možno také tuto velikou organizaci zvládnouti. Konečně je nutno uvážiti, že členstvo všech ochotnických divadelních spolků volí si zcela dobrovolně své zástupce do správního výboru a do okrsku, z okrsku dobrovolně volí zástupce do kraje a z kraje opět dobrovolnou cestou do ÚMDOČ a tímto demokratickým postupem rozhodují tedy o všech usne-

seních ÚMDOČ první zástupci, vyšší ze všech koutů naší vlasti a drobných spolků.

Prosíme proto, abyste vzali od nás na vědomí, že my, drobní ochotníci z kraje Dra Františka Ladislava Riegra a Ivana Olbrachta, stojíme pevně za ÚMDOČ v Praze, jelikož jsme se k této činnosti dobrovolně přihlásili již před osmdesáti lety, této své ochotnické činnosti dáváme celá svá srdce a při každé příležitosti jsme přesvědčováni, že vzestup ochotnického tvoření jak na poli divadelním, tak i kulturním v celé naší vlasti je rok od roku vyšší.

A jako lidé ze Semil slavnostně prohlašujeme, že v celém našem ochotnickém dění i veřejném životě

poneseme hrdě heslo našeho rodáka
Dra Františka Ladislava Riegra:

»Nikomu křivdu, sobě své právo!«

Jsme s přátelskými pozdravy

Och. div. spolek v Semilech.

Kacanovy 2./II. 1948.

P. T. ÚMDOČ Praha.

Oznamujeme Vám tímto, že valná hromada Spdo. »Tyl« Kacanovy měla klidný a důstojný průběh. Byly předány šesti členům, pracujícím ve spolku od 20—30 let, čestné diplomy. Mladým dobrým 12 členům a členkám za jejich poctivou práci ochotnickou a ke vzbuzení chuti pro práci další předány byly pěkné knihy s tendencí ochotnickou a hereckou. Věříme, že potom slib, složený všemi přítomnými, byl vzat vážně, důstojně, takže jdeme všichni do nové práce s chutí a vírou, že i v tomto roce vykonáme vše, co jsme si ve valné hromadě předsevzali.

Přítomný zástupce okrsku byl naší prací úplně spokojen.

S ochotnickým pozdravem

Spdo. »Tyl« Kacanovy.

Postavy Kvapilových »Oblak« v provedení Div. jedn. »Petr Bezruč« ve Vítkově u Opavy: Beran (farář Matouš), Žabokrtská (matka Petrova); Koblerová (Mája), Kožoušek (bohoslovec Petr).

FRANTIŠEK PETŘÍK: »Stabilní« jeviště

Toto honosné pojmenování slyšíme dnes velice často na vesnicích. Takové jeviště bývá obyčejně spojeno s novým sálem, kterých se hodně postavilo v poslední době.

Bývá to obyčejně tam, kde doba konjunktury pomohla hostinskému nahromadit kapitálové hodnoty, které rozumně investoval do stavby nového sálu. Někde takový nový sál je řešen dosti šťastně, jinde ovšem velice nešťastně. Je však chvályhodné, že z našich vesnic mizí pozvolna zatuchlé, zakouřené a ponuré hospodské lokály, ve kterých se vlastně soustřeďoval dosud všechny kulturní život vesnice. Jejich místa zaujímají nyní sály veliké, prostorné, vysoké a vzdušné, s vysokými okny, opatřené dobrým osvětlením a vhodným větracím zařízením. Je to veliké štěstí, že vesnice se modernisuje i po této stránce a zvolna se tak chce přizpůsobiti městu.

Jsou-li dnes na vesnicích opravdu pěkné sály, je to však horší s tím t. zv. stabilním jevištěm.

Předně je nutno vyložit, jak takové stabilní jeviště vlastně vypadá: Je to malý, zděný přístavek k průčelí sálu, ve kterém dnes vesničtí ochotníci hrají divadlo. Musíme konstatovat, že určitý pokrok zde je proti dřívějším rozkládacím jevištím. Zdaleka však není takový, aby toto jeviště vyhovovalo novodobým požadavkům, na ně kladeným.

Především si uvědomme, že hostinský, když stavěl nový sál, nestavěl tento vyvýšený přístavek speciálně k účelům ochotnickým a divadelním, ale proto, aby při taneční zábavě měla vesnická honorace kde sedět a aby zvědavé paničky mohly s vyvýšeného místa dobře přehlédnout celý sál.

Podle toho potom takové stabilní jeviště vypadá a má vad více než dost. Viděl jsem jich už mnoho a proto zde stručně shrnu nejhlavnější jejich nedostatky:

Takové jeviště bývá obyčejně málo prostorné a po postavení scény zbývá nepatrně místa v zákulisí. Bývá také velmi nízké, i nižší než vlastní sál, ačkoliv by to mělo být naopak. Na stabilních jevištích bývají okna, ačkoliv jich tam není vůbec třeba.

Podlaha jeviště bývá obyčejně palubová, nedá se rozkládat. Pod touto podlahou je nevyužitá prázdná prostora a proto bývá na takovém jevišti velice chladno.

Osvětlení jeviště: Obyčejně tam visí jedna nebo dvě větší ampule, které mívají dokonce vypínače v kuchyni pana hostinského. Na jevišti bývá někdy jen jediná zásuvka a to je celé světelné zařízení ochotnického jeviště. Jak se s ním dá při

Bylo to krásné ...

... a již vidíme, jak se všichni hráči obou mužstev sjíždějí do středu hřiště a radostně se objímají. Poražení blahopřejí vítězům, naši září a soupeři se usmívají... jako praví sportovci...

Tak končil redaktor Laufer vysílání zápasu Československo—Amerika v neděli v poledne...

Poražení blahopřáli svým vítězům... jako praví sportovci... Bylo to krásné a zahrálo to každého, kdo má v těle opravdu lidské srdce.

min.

divadle pracovat, nedovedu však vůbec pochopit.

Převlékárnu pro herce a nutnou toaletu jsem nenašel skoro nikde. Také kamna na jevišti nebývají a proto nezobývají, než aby za velikých mrazů hráli herci v kožších.

Některé takové jeviště mívá dokonce i vlastní vchod, ale protože bývá umístěn vysoko a vede přímo na dvůr hostince (nebývá zde ani žádná předstíň), nedá se vůbec používat.

Při první hře na takovém stabilním jevišti poznají nešťastní ochotníci, že jeviště je velice nepraktické, obvykle mívá také velmi špatnou akustiku, ale změnit se to již nedá, protože po účinku bývá vždy zlá rada.

Uvážíme-li všechny tyto závady stabilních jevišť, uznáme, že ochotnictvu takové jeviště nikterak neposlouží.

Stavbou nového sálu se nabízelo našim ochotníkům mnoho možností, ale většinou je neumějí využít. Je pravda, že se najde i takový hostinský, který honosně prohlašuje, že sál staví pro sebe a ne pro nějaké ochotníky, ale to jsou výjimky. Takový pán to obvykle nemyslí doopravdy a po dobrém výkladu a poučení si obvykle dá říci. Mnohdy je ovšem vina na ochotnictvu, protože samo neví, co vlastně chce. Ovšem, všude je třeba dobré vůle a pochopení a pak se dá všechno dobře a rozumně vyřešit.

(Dokonč. příště.)

FRANT. HRUBEC: I rozhlas do našich služeb!

Při poslechu našeho rozhlasu přišlo mi už často na mysl, proč také nám ochotníkům není dopřána aspoň čtvrt hodinka času pro ochotnická vysílání. Nezávidíme jistě ostatním složkám, ale mají-li svoje relace v rozhlase hasiči, Sokolové a je-li dosti místa věnováno i jiným institucím (zvláště sportovním a j.), je jisté nejvíce nespravedlivé, že na nás, lidových, a zvláště důležitou složku národní, jest zapomínáno. Máme sice své časopisy, příručky a brožury, v nichž se ÚMDOČ pečlivě stará o to, abychom byli široce informováni; pořádáme schůze, soutěže, kursy, v nichž se scházíme, poučujeme a získáváme vědomosti, které rozséváme v největší možné míře. Ale chtěli bychom udělat ještě víc: Chtěli bychom, ne snad z chlouby a vyvyšování, aby se o naši snaze a práci na poli národní kultury ještě více vědělo — chtěli bychom, aby nám bylo dopřáno před nejširší veřejností pochváliti své soubory jako celky, poukázati na správnou cestu

jednotlivců a průkopníků krásné idee ochotnické a také, abychom byli o některých věcech zpraveni rychle a širěji.

Zdá se nám totiž mnohdy, že se s námi nikdy jaksi nepočítá, že jsme přislápnuti a opomíjeni, ač jsme organizace početná a silná. Snad jsme si sami svým osudem vinni, že se neděříme dryáčnický vpřed, že jsme příliš skromní a tiší. Snad je to chyba — — —

Ale protože tatam je doba, kdy platilo přísloví: »Sedávej, panenka, v koutě, budeš-li hodná, najdou tě« — myslím, že jest už nejvyšší na čase, abychom opustili svou starou vyježděnou kolej ochotnické cesty, vedoucí humny, tichými pěšinami a zákoutími. Je třeba pustit se jednou, ne ovšem jako jednotlivci, ale jako veliké masy a lité celky širokými silnicemi a ulicemi rušných měst i vesnic a volat z plných plic:

»Lidé — to jsme my, českoslovenští ochotníci! Udělejte nám cestu,

my tudy budeme od nynějška denně chodívat! Dost dlouho již jsme byli v ústraní!«

Ochotnická práce jest pro národ nejvyšší záslužná a důležitá...

Tato slova jsme již nesčíslněkrát slyšeli z úst i per mnoha povolaných. Tato slova uznání jsou jedinou odměnou ochotníků. Je to sice hodně málo, ale my chceme, aby k tomuto poznání dospěl každý občan naší republiky. Proto chceme v rozhlase svůj koutek, abychom mohli v tomto smyslu přesvědčovat a utvrzovat ty, kteří o nás dosud nevědí, anebo nechtí vědět.

Máme mnoho úkolů, které zdoláváme, ale veliké nás v budoucnu ještě čekají. Musíme proto využít všech možností, abychom je snáze zdolali...

Také náš rozhlas musíme zapráhnout do svých služeb. Je toho nutně třeba!

Uvažujte, jak na to, abychom své ochotnické relace pokud možno nejdříve slyšeli...

Více hlav více ví — — —

L. BOKOVÁ: Ještě o divadelních posudcích

Navazuji na článek J. Konopáče v květnovém čísle loňského ročníku »Čes. lid. divadla«, který mne zaujal, protože jsem o tom problému často přemýšlela. Psát kritiku o výkonech herců je věru problém, ať již jde o herce-profesionály nebo ochotníky, a můj zesnulý manžel, který byl výborným hercem-ochotníkem a skvělým režisérem, měl o tom svůj osobní názor, který jsem zčásti přejala.

Býval čas od času pověřován redaktorem místního listu, aby mu dodával kritiky o hostujících souborech. Poněvadž byl služebně hodně exponován, vypomáhala jsem mu tím, že jsem vždy připravila rozbor hry a on psal jen posudky o výkonech herců. A tu se naše názory často rozcházeły. Býval velmi shovívavý k slabším a jeho výtky zněly vždy spíše jako povzbuzení. Když jsem uplatňovala názor, že má-li kritika vychovávat herce, musí zejména upozornit na jeho chyby, tu mi vždy řekl: »Nemohu ho strhat, neboť bych ho poško-

dil, a nesmíme zapomínat na to, že je to jeho chleba! A pomohu-li dobrým slovem na nohy slabšímu, pomohu tím celku, neboť každého člověka je škoda — a ten silný a nadaný si již cestu k úspěchu vyšlape sám.«

A přišly na řadu kritiky ochotníků. Bylo to v dobách, kdy někteří z účinkujících nebyli na výši ochotníků dnešních. Lapalo se z boudy — koktalo — a můj muž byl vždy upřímně propocen za ty, kteří plavali na »prknech slávy«. Ale ani tenkrát nesmělo se napsat nic odsuzujícího. »Nesmíme zapomínat, že jsou to ochotníci a protože se jim dnes něco nepovedlo, nesmíme jim brát chuť k další práci, však to jindy napraví«, tak a podobně krotil každý můj pokus energičtěji do kritiky zasáhnouti.

Tak jsem dospěla k názoru, že o hercích je opravdu těžko kritiku napsat, když to člověk nemůže říci tak, jak to myslí.

Kritik, který by chtěl psát posudky o ochotní-

Divadlo »Svatoboj« Brno-Husovice.

Frant. Sokol-Tůma:

PASEKÁŘI.

Režie: Čáp. Postavy (zleva): Mikulenkova (Venců), Mikulenkova (Čáp), lékař (Fridrich), Malina (Kučera), Božena (Zrnečková), Štěpán (Kasálek).

Foto Motal, Husovice.

cích, musil by být — podle mého skromného mínění — sám hercem, ovšem hercem dokonalým a zároveň ušlechtilým člověkem, který by se dovedl divati úplně nestranně. Musil by býti velmi opatrný, neboť kritika zastupuje veřejné mínění a napsal-li by o někom vícekrát posudek nepříznivý, mohlo by se stát, že nemyslicí veřejnost — která neuvažuje o tom, že i kritik je individualista a má svůj osobní vkus — zaujala by k postiženému nepříznivé stanovisko a přehlížela i jeho dobré výkony další.

Staly se případy, že kritik-ochotník ve svých posudcích, které byly vlastně útoky, vybíjel si svou osobní nenávist k určitým hercům, což na malém městě dává jen podnět k bujení klepů — ale je vlastně jen stříkáním bláta, které na nikom neuplíní.

Jsou však ještě jiné posudky, které zraňují více, než ty uverejňované.

Jsou to kritiky ochotníků, kteří stojí na určité umělecké výši, ať již talentem, uměleckou průpravou (konservatoři) nebo s profesionální minulostí, kteří se dívají na spolkovou práci průměrných pod zorným úhlem své dokonalosti. Ty kritiky jsou nejnemilosrdnější! Každý z nás se jistě rád upřímně zasměje nějakému tomu přerěknutí na scéně — i kdyby se stalo člověku nejbližšímu, každý z nás řekne »tohle se jí, nebo jemu právě nepovedlo«, ale ve všem tom nesmí být úmysl snahu druhého zlehčovati, protože trpkost, z toho vznikající, bere chuť k práci a rozleptává úspěšnou činnost spolku.

Práce ochotníků na malých scénách je mnohdy velmi obtížná a aby byla radostná, k tomu je potřeba, aby i ochotnický kolektiv byl sladěný, aby stejná láska ke společné věci sblížovala, aby přestalo podceňování, aby bylo více upřímnosti a méně — kritiky!

KRÁTCE O MNOHÉM

Dram. »Studio ŮMDOČ« mělo již několik pražských představení v útulném divadelku mladých pionýrů. Treba jeho poslání je jiné v divadelním oživení krajů a míst, kam dnes již uznaný lidové výchovný prostředek dosud nepronikl nebo nezakotvil, jako předchozí příprava a ukázka práce tohoto vzorného souboru jsou pražská představení odůvodněna. — Ke konci min. roku zapakovalo zde Studio ŮMDOČ hronovské představení *Bedř. Vrbským* zdramatisovaného *Jiráskova »F. L. Věka«* v celkově shodném obsazení a s pochopitelným úspěchem bohatých a dobově pestrých zrakových a myšlenkově hutných sluchových dojmů, jež vlasteneckou tendencí tolik přiléhají bezprostřednímu dnešku. Menším rozměrům scény přizpůsobená výpra-

va Zemanova vhodně se uplatnila. — V lednu provedena 3akt. hra mladého nadaného herce-spisovatele *Jana J. Palečka-Kamberského*, který byl r. 1942 umučen v koncentračním táboře mauthausenském, »*Uvězněné srdce*« (rež. Gsöllhofer, výpr. Kubelka) s freudovským motivem zrůdné lásky, která se neleká ani vraždy. Hra s detektivním náběhem byla velmi svědomitě nastudována, leč básnickově paměti by se jistě bylo lépe posloužilo provedením jiné společenské, také detektivní jeho hry »*Hotel Central č. 33*«, která vyšla v původní sbírce náročnějších her Matice div. — Rozhodnému úspěchu myšlenky i výkonů těšila se únorová premiéra 5akt. hry »*Blázen a princezna*« od náhodského autora *Jarosl. Suchého*, v níž za pohádkovým motivem o Honzovi a obru

tají se hluboká životní zkušenost, že nejbezpečnější oporou je lid, když již každá jiná možnost selhává. Představení vyznačovalo se skvělým spádem akce a lze je pokládati za dosud nejzdařilejší (rež. Jiří Němecek, výpr. arch. Marek). — V únoru provedena ještě *Grežova* dramatisace první ze *Zeyerových legend o krucifixu »Inultus«* (rež. Gsöllhofer, výpr. Zeman). Mohutný účín čtyř veršů o italské sochaře Flavii, která posléz vraždí model tváře ukřižovaného Krista, aby vystihla smrtelný její výraz, bylo lze jevištním oživením děje ještě zvýšit, kdyby — nebylo zřetelných závad inscenačních i hereckých, které se ani napříště neodstraní, nebude-li zmírněno překotné tempo, s jakým prvé hry Studia ŮMDOČ byly uváděny na scénu. (Rdv.)

Jubilea a slavnosti.

Jednota div. ochotn. v Řevnicích oslaví výročí svého založení. 25 let jest dosti dlouhá doba a jistě mnoho vzpomínek radostných i trudných vybaví se v myslí všech, kdož Jdo. v Řevnicích zakládali, v ní hráli nebo jinak v ní byli činnými. Začátky byly těžké, neboť v tehdejší době, kdy bylo v Řevnicích 5 div. odborů různých spolků, nebylo novému samostatnému spolku divadelnímu práno. Ale nadšením, vytrvalostí a houževnatostí zakladatelů podařilo se probojovati se k nejvyšším cílům, jichž mohou ochotníci dosíci. Ti všichni, kdož spolek zakládali, jej vedli a ještě vedou, mohou s pýchou a zadostiučiněním pohlédnouti zpět na vykonanou práci. Začínalo se s »M. D. Rettigovou« a loňská letní sezóna končila »Snem noci svatojanské«. To postačí k posouzení uměleckého vývoje spolku. Jdo. v Řevnicích jest jedním z největších div. spolků v celém okolí a svým repertoírem a provedením div. předst. může sloužiti za vzor všem, kdož za stejných okolností pracují na prknech, která znamenají svět. 25 let trvání našeho milého spolku oslavíme ve dnech 3. a 4. dubna t. r. *slavnostní valnou hromadou a divadelním představením hry Fr. X. Svobody »Čekankyně«.* (J. M.)

Zprávy z okrsku.

Valná schůze Kaškovy okrsku na Zbraslavi se konala 15. II. 1948 v restauraci »U kotvy« za přítomnosti zást. ORO, p. osv. insp. Horáčka a zástupců 12 členských spolků. Po zprávách činnosti promluvil del. ÚMDOČ, př. Gsöllhofer o poslání lidového divadla, o ochotnické práci a zvláště zdůraznil důležitost práce organizační a přesného plnění funkcí. Je to základ, jak řekl dále, všeho ochotnického dění a záleží na něm největší část spolkového úspěchu. Dále pravil, že ho těší pochvala činnosti div. kroužku v Klinci, kde pořídili si svépomocí vlastní scénu a kde z celkového počtu 450 obyvatelů je 65 ochotníků. Po něm ujal se slova p. insp. Horáček, který ocenil práci okrsku a uvedl, že příčinou vzestupné ochotn. práce je divadelní školení, které na okrsku s úspěchem bylo provedeno. Po volbách předs. rady, kde nebylo valných změn, a po slibu, který noví činovníci složili do rukou předs. př. B. Zimy, poděkoval rukopředs. Knob ze St. Knína odstupujícímu pokl. J. Magličovi ze Zbraslavi ze všechnu práci, kterou pro okrskek od jeho vzniku vykonal. Novým pokl. byl zvolen př.

Švec ze Zbraslavi. Dále byla jednomyslně schválena likvidace obvodu Fr. X. Svobody v Mníšku. Div. práce byla v r. 1946 poměrně malá, největší úsilí bylo vynaloženo na zbudování nových vlastních scén (Klinec, Nový Knín, Zbraslav). Po odevzdání diplomů ÚMDOČ spolkům, které se v r. 1946 zúčastnily soutěže pro hronovský festival (D. D. O. Zbraslav, Klinec, Prop. a dram. odb. církve čl. Zbraslav, K. Marx Zbraslav, Rymaň, Nový Knín) byla zdražilá schůze skončena. (M. B.)

Zjednot.

Divadlo Odboje v Nové Bystřici založeno bylo v roce 1945, ihned po osídlení pohraničního města Nové Bystřice českým živlem a stalo se řádným členem ÚMDOČ. Tento spolek stal se nejčilejším ochotnickým spolkem v okrese jindřichohradeckém. 1. února konal spolek III. řádnou valnou hromadu, na které byl ustanoven nový výbor spolku s předs. Frant. Indrou, měst. taj. Režis. sbor si vytkl za účel sehrati každý měsíc jedno div. představení, které bude vždy hráno dvakrát. V sobotu a v neděli. S potěšením byla přijata zpráva, že 28. října t. r. bude slavnostně předán veřejnosti Sládkův kulturní dům, ve kterém bude mít spolek svůj stánek, který bude odpovídati všem potřebám ochotníků. Při nynějších těžkostech pracuje se spolku velice špatně. Div. zkoušky musí se prováděti mimo jeviště v restauraci u Komárků, neboť ve školní tělocvičně, kde jest umístěno prozatímni jeviště, hraje denně biograf. Ochotníci mají na jevišti před každým představením pouze generální zkoušku a to je přece jen málo. Avšak zde se projevuje opravdová láska k divadlu všech našich režisérů a herců a novobystřická veřejnost je vděčná divadlu Odboje za jeho dobrou snahu po kultuře a odměňuje jeho práci hojnými návštěvami každého divadla. (-mha-)

Co jsme viděli.

Vzděl. a ochotn. Bes. »Tyl« Praha. VIII se hrála 8. II. 1948 v Lidovém divadle v Kobylisích satyr. vesel. Karla Jonáše: »Filištinská komedie« za režie Vlasty Laštovky. (Dějiště hry je město Azoté r. 1010—8 před Kr.) Bylo to představení, které musilo potěšit každého, ochotnické věci oddaného diváka. Již prolog režis. Laštovky textem a formou zapůsobil estetiky a srdečně uvedl posluchače do smyslu hry. Šťastnou myšlenkou bylo vpravdě umělecké podložení celého

děje hudbou dvou harf, nastudovanou a řízenou pí prof. konservatoře Zúnovou. Dialogy mluveny jako melodram a různé nálady a hnutí myslí vtipně naznačovány tónovými efekty. Výprava podle návrhů Karla Padiora za výtvarné spolupráce mnoha účinkujících vkusně a bohatě odpovídala nárokům autora i obecenstva. Vyhovovala by jistě na každé oficiální scéně. Pozoruhodné byly vesměs výborné, ba přímo skvělé masky. Zasloužil se o ně mladý maskér-odborník. Představení mělo dobrou úroveň po stránce memorování úloh. Není snadné mluvit sebelépe naučený text s doprovodem nezvyklé hudby po jedné zkoušce! Všichni účinkující se vyznamenávali jasnou, zřetelnou mluvou, správnou deklamací a dobře stylizovanou a přece přirozenou mimikou. (E. Hojd.) — *Scéna slovanských autorů v Praze* provedla 11. II. v cyklu her českých autorů premiéru 3akt. vesel. Emila Synka »Člověk bez paměti« (rež. St. Severa, scéna K. Vraný), která z patologické studie nevšedního poválečného zjevu, k níž má náběh celé první jednání s mladou odbornou lékařkou, pokoušející se o výzkum a léčení tohoto případu a posléz podléhající citu lásky, stává se groteskou s asistencí policie, když vracející se paměť stavi záhadného Mr. A. B. do málo příznivého světla holčičkáře a posléz tajného ženáče. Tento rozlom hry je nesporným její vnitřním zápletkou, třeba nepostrádala vnějškové působivosti, dosažené zejména také vhodným obsazením a pečlivým nastudováním i provedením. Důslednou volbou premiérového repertoíru radí se Scéna slovanských autorů v Praze mezi nejvyspělejší soubory. (Rdv.)

Pod krovem otcovským, činohra od A. Vávry, vydaná F. Šimáčkem — byla nám zcizena za něm. okupace. Poněvadž její děj úzce souvisí s naším městečkem, chtěli bychom ji opět získat pro naši knihovnu. Prosíme, napište nám! Jednota div. ochotníků v Horní Cerekvi.

ZAPLATÍM Kčs 500.—

kto mi predá knihy:

Dr. A. Chaloupka:

Česká divadelní dekorace

Dr. A. Chaloupka: Úprava scény

VI. Holan—K. Šourek:

Nová česká scéna

Adresa v administraci t. č.

Oponová stahovací zařízení • Kolejnice na horizonty • Záclonové tyče • Šatnová zařízení

dodává odborný závod

FRANTIŠEK KUBIČKA

PRAHA X, Pobřežní 1

TOVÁRNÍ VÝROBA KOVOVÉHO ZBOŽÍ PRO VNITŘNÍ ZAŘÍZENÍ

TELEFON ČÍSLO 624-28

»ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO.« Za redakci odpovídá *Jakub Rydvan* (inž. V. Sommer), Praha II, Pštrossova 22. Redakční kruh: *Dr. Míra Čermáková, J. V. Gsöllhofer, Jos. Hudeček, V. Kasal, Otto Minářik, B. Müller-Greža.* — Vychází desetkrát ročně, vždy 1. každého měsíce (kromě června a července). Vydav. a nakl. je Ústřední Matice divadelního ochotnictva českého v Praze II, Spálená 11 (telefon 352-91), kde je též administrace. Jednotlivá čísla 5.— Kčs, celoroční předplatné 50.— Kčs i s pošt. — Novinová sazba povolena řed. pošt. čís. I-A-7-2372-OB, 23. ledna 1947. Dohledací úřad pošt. Praha 25. Tisk: Československý Kompas v nár. správě, Praha XVI, Plzeňská 66. — Nevyžádané rukopisy redakce nevrací, nebyla-li připojena oznamovaná obálka. Otištěné se honoruje. Přetisky jen s udáním pramene. — Reklamace nedošlého čísla se vyřizují jen do 14 dnů po vydání čísla následujícího. — V komisi Div. knihkup. a naklad. Ot. Růžický, Praha II, Karlovo nám. 30.

Půjčovna divadelních a maškarních obleků a národních krojů
M A R I E T V R D K O V Á
PRAHA XI • GRÉGROVA 16 • TELEFON 519-26

FRANKLOVA divadelní ličidla
PRAHA II, LAZARSKÁ 5
Závod staré divadelní tradice - Tel. 274-40, 550-72

DIVADELNÍ
*dekorace, reflektory,
tlumiče světla*

Vám dodá

PEPA MÁCA
ÚJEZD U SOKOLNIC

Grafický závod

A. J. VOTRUBA a syn

HRONOV

DIVADELNÍ DEKORACE v uměleckém
provedení a celá jevištní zařízení

Vám dodá

VÁCLAV EICHLER
IVANČICE, FIBICHOVA 4 - Telefon 79

D á m y !

Potřebujete

nové šaty?

PLESOVÉ - VEČERNÍ - SVATEBNÍ - ZÁVOJE

Hledáte

maškarní kostymy?

Zajímáte se o

pravé národní kroje?

TÉŽ DĚTSKÉ — MÁ JE PRO VÁS

NOVÁ PŮJČOVNA KOSTYMŮ

DSU družstvo spojených umělců

Števa Langerová

Praha II, Národní tř. 20, telefon 349-62

Denně 9-18 hod.

Divadelní a filmová ličidla
přípravky k líčení **MO-KU**

Marie Mottlová, PRAHA XVI, SMÍCHOV,
VLTAŤSKÁ 28. - TEL. 459-07

Čtěte

»Zprávy ÚMDOČ«

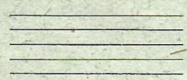
*PŮJČOVNA DIVADELNÍCH OBLEKŮ
NÁRODNÍCH KROJŮ A MASEK*

BOHUSLAV PETRÁNEK

KOLÍN II, PROKOPOVA 40 • TELEFON 270

• ZALOŽENO ROKU 1901 •

POZOR! OCHOTNÍCI – ŽIVNOSTNÍCI!

*Inserujte v „Českém lidovém divadle“,
jest to výhodné a podpoříte i svůj časopis!*

Informace: Insertní oddělení ČLD, Praha II, Spálená 11, telefon 352-91.

*Nezapomenutelné postavy českého divadla znovu
oživají v knihách nestora české divadelní kritiky*

KARLA ENGELMÜLLERA

Z letopisů českého divadelnictví

Kniha první: Úvahy, dojmy a vzpomínky

108 ilustrací na zvláštních přílohách.

Cena brož. 160 Kčs, váz. 190 Kčs.

KAREL ENGELMÜLLER

O slávě herecké

Z letopisů českého divadelnictví II

128 ilustrací na zvláštních přílohách.

Cena brož. 150 Kčs, váz. 180 Kčs.

**Karel Engelmüller je povoláním vykladačem
o životě a díle významných herců Národního
divadla. V jeho díle je zachyceno vše, co tvoří
historii českého divadla za několik desítekletí**

U VŠECH KNIHKUPCŮ

JOS. R. VILÍMEK, Praha II, Spálená 15

FILIÁLKA V BRATISLAVĚ, PALACKÉHO 2

Ochotnická půjčovna divadelních kostymů,
národních krojů a masek

NAŠE ŠATNA

(majitel Družstvo pro postavení Tylova domu)

PRAHA I, Dlouhá třída 25

telefon 642-36

doporučuje ochotnictvu své služby.

Ježto čisté výtěžky odevzdává podnik ochotnictvu na
zřízení ochotnického stánku (Tylova domu v Praze),
podporuje ochotnictvo objednávkami ve svépmoc-
ném podniku vlastně **sebe**.

JEVIŠTĚ

půl století zařizuje fa

FRANT. FERT

veř. obch. spol.

BRNO - HUSOVICE

Telefon 125-06

Založeno 1894

*Shlédněte
na PVV*

jak

ŠKODOVY ZÁVODY

*přispívají k technickému
pokroku republiky*